

AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin orqanı

Təhsil
millətin
gələcəyidir!
Heydər Əliyev

Bu sayımızda

“Qloballaşma
və ali təhsildə yeni
meyarlar”

⇒səh.3

V Moskva Beynəlxalq
Təhsil Salonu
çərçivəsində forum

⇒səh.4

Şagirdlərin tədqiqatçılıq
qabiliyyətinin inkişaf
etdirilməsi

⇒səh.8

İnküziv təhsilin
Skandinaviya
modeli

⇒səh.13

“Biz təhsilə, elmə daha da böyük diqqət göstərməliyik” Prezident and içdi

Bakıda müasir peşə təhsil kompleksi

Koreya Respublikasının mütəxəssislerinin iştirakı ilə Bakıda müasir standartlara uyğun təhsil müəssisəsi - Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi yaradılacaq. Yeni mərkəz tamamilə Koreya təhsil standartları əsasında qurulacaq. Azərbaycan və Koreya hökumətləri arasında əldə edilən razılaşmaya uyğun olaraq bu peşə təhsil müəssisəsi bütün növ zəruri avadanlıqlar, təlim və tədris vasitələri ilə təchiz olunacaq. Nümunəvi təhsil müəssisəsi olan Peşə Tədris Mərkəzində təhsil alanların bilik və bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi üçün ənverişli şərait yaradılacaq. Layihəyə uyğun olaraq Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi mexanika, elektronika, elektrik mühəndisliyi, sənayedə quraş-

dırma işləri, tikinti, informasiya texnologiyaları, avtomobil və avtomatlaşdırma istiqamətləri üzrə ən müasir maddi-tehniki bazaya sahib olacaq.

Müasir peşə təhsil kompleksi

Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin təhsil standartları və tədris resursları şöbəsinin müdürü Məcid Bayramlının sözlərinə görə, Koreya hökuməti ilə birgə həyata keçirilən layihəyə artıq start verilib: “Müqavilə bağlandıqdan sonra tikinti başlayıb. Binaqədi rayonunda 6 nömrəli peşə liseyinin yerində yeni Peşə Mərkəzi yaradılır. İnfrastruktur tamamilə yenidən qurulur. Tikinti başa çatdıqdan sonra Mərkəzdə qurulacaq avadanlıqlar da Koreyadan gotiriləcək. Bütün proses koreyalı mütəxəssislərin birbaşa rəhbər-

liyi və iştirakı ilə həyata keçiriləcək. Peşə Təhsil Mərkəzində tam yeni formatda, müasir standartlara uyğun tədrisin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub.”

Layihə meneceri, professor Ho Yo deyir ki, tikinti Koreyanın inkişaf etməkda olan ölkələr üçün nəzərdə tutulan krediti əsasında həyata keçirilir. Azərbaycanda bu layihənin gerçəkləşməsi üçün müəyyən vəsait ayrılmışdır. 6430 kvadratmetr ərazidə tamamilə yeni binanın tikintisine başlanılib. 4232 kvadratmetr ərazidə mövcud olan bina isə tam müasir standartlara uyğun təmir ediləcək. 18 ay çəkən bu işin sonunda Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi böyük bir kompleks olacaq. Burada 2 əsas korpus, 2 emalatxana binası və 2 tələbə yataqxanası tikilecək.

Tikinti və təchizatın 2019-cu ilin iyun ayında başa çatacağı nəzərdə tutulub.

Koreya Təhsil Proqramı Azərbaycanda mövcud inkişaf səviyyəsinə uyğunlaşdırılacaq

Peşə Təhsil Mərkəzində tədris 2019-2020-ci təhsil ilində başlayacaq. Tədris olunacaq programdan tutmuş dərs deyəcək müəllime qədər hər məqam düşünülüb. Kurikulumlar üzrə müəllimlərin təkmilləşdirilməsi və dərsliklərin təkmilləşdirilməsi üzrə işçisi qrupun rəhbəri professor Pan Dong Çanqin fikrincə, peşə təhsilində 3 əsas şərt var ve bunlar mütləq ödənməlidir: avadanlıq, dərslik, müəllim.

⇒Ardı səh.4

“Müəllimlərə qarşı təzyiqlərə son qoymaq lazımdır”

Təhqir olunmuş amerikalı
müəllimin harayı

Amerikalı müəllim Culiya Marburger (Yuta şəhəti, Rımond şəhəri) məktəb rəhbərliyi, şagirdləri və onların valideynləri barədə yazdığı şikayət məzmunlu statusunun 400 mindən çox istifadəçi tərəfindən paylaşılmışından sonra bütün Facebook-da paylaşılıb. “Bu gün mən valideynlərlə incidentdən sonra emosional olaraq işləmək qabiliyyətimi itirdiyimden məktəbi tərk etməyə məcbur oldum. Mən artıq bu ilin sonunda məktəbi tərk etməyə qərar verdim, lakin bu gün baş verənlərdən sonra belə uzun müddətə məktəbdə qalıb işləyəcəyimi deyə bilmirəm. Valideynlər mənə-

şərqiçənən qarşı çox nəzaketsiz oldular, onların uşaqları isə daha pis nəzaketsizlik göstərtilər. Məktəb administrasiyası belə vəziyyətlərde həmişə, deyəsən, xoşbəxt valideynin tərəfini saxlamaqla sahə yol verir, bu isə mənə müəllimliyimi davam etdirməyə, yəni uşaqları öyrətməyimə imkan vermir.”

Daha sonra müəllim şagirdləri ilə baş vermiş incidentdən sonra sinfindəki göründürləri əks etdirən şəkilləri statusuna əlavə edib. Şəkillərde səpələnmiş kitabları və texnikanı, döşəməde zibil, cirilim dərsliklər və kimlərinse döşəməyi atdıqı saqqızı görmək olar. O, baş ve-

rənlərə görə uşaqları məsuliyətə çağırmağa çalışıb, ancaq valideynlərden biri müəllimin haqlı olmadığını qərar verib və onu bütün uşaqların gözü qarşısında kobud surətdə təhqir edib.

“Mən yazaq sinif otağımdakı şəkil-ləri daxil edirəm. Bunlar son 2 gündə sinifmədə gördüklərimdir. Bu mənim və şagirdlərimin hər gün olduğu sinifdir. Nəzərə alın ki, şagirdlərim tərəfindən zərər vurulmuş və ya məhv edilmiş bir çox predmet mənim şəxsi əmlakımdır və ya onları özüm üçün almışam. Çünkü məktəbin büdcəsi yoxdur. Mənim, nə-hayət, sinifdə uşaqların məhəl qoyma-dıqları şəxsi və məktəb mülkiyyətində olmayan kifayət qədər əşyam var ki, onlar da üstündən xətt çökirəm, hansılar ki, onlara görə də çox narahatam...”

⇒Ardı səh.12

“Mənim üçün bundan daha böyük qürur ola bilməz”

Fərahim Hüseynzadə:
“Renmin Universitetində birinci olan tələbəni, mənim timsalımda isə Azərbaycanı tanıdlılar”

Səh.9

Beş dəqiqlik tənəffüs: yetərlidirmi?

Tədrisin keyfiyyətinə birbaşa təsir edən mənfi amillər var ki, bunlardan biri də zəhni yorğunluqdır. İstər müəllim, istərsə də şagird əgər zəhni cəhətdən tam olaraq dərsə hazır deyilse, burada keyfiyyətli dersden səbhət gedə bilməz. Beş məktəblərimizdə zəhni yorğunluğ-a sabəb olan amillər hansıslardır? Düşünürük ki, burada ən vacib amillər dərslərətərəfən tənəffüsün vaxtının azlığı və müəllimlərin fasiləsiz, ara vermədən tekrar dərslərə davam etməsidir.

Bəs beynəlxalq təcrübədə bu məsələyə necə yanashılır? Dünən təhsil sahəsində öndə gedən ölkələrinin təcrübəsinə baxdıqda görürük ki, həmin ölkələrdə məktəblərin, demək olar ki, əksəriyyəti hərnövbəldir. Dərsler saat 9:00-da başlayıb, 16:00-da bitir. Bir sinifdə gün ərzində maksimum 6 saat dərs tədris olunur. Dərslərətərəfən fasilə, yəni tənəffüs 20-30, hətta 40-50 dəqiqəyə qədər uzanır. Bundan başqa, müəllim gün ərzində 30-40 dəqiqəlik fasilələrə maksimum 5 saat dərs deyə bilər. Bir müəllimin gün ərzində 5 saatdan çox deyəcəyi dərs keyfiyyətli hesab olunmur.

İndi isə gelin bizim məktəblərə nəzər salaq. Öncədən etiraf edək ki, şagird sixliyi sabıbdən xaricdəki məktəblərdən forqlı olaraq tədris ocaqlarımızın əksəriyyəti, ələlxüsüs şəhər məktəbləri ikinövbəlidir.

⇒Ardı səh.10

“Oxu Günü” keçiriləcək

Aprelin 21-də Heydər Əliyev Mərkəzinin parkında “Oxu Günü” keçiriləcək. “Oxu Günü” uşaq, yeniyetmə və gənclər arasında mütələh mədəniyyəti və oxu vərdişinin inkişafı, kitaba marağın artırılması məqsədilə təşkil olunur.

“Gəlin birgə oxuyaq!” şüarı altında keçirilən tədbirdə paytaxtın 40 ümumtəhsil məktəb və liseyinən şagirdləri müxtəlif təqdimatlarla çıxış edəcəklər. Məktəblilər bəlli əsərlər əsasında hazırlanmış sohñəciklər, pantomim tamaşalar və s. təqdim edəcəklər.

Heydər Əliyev Mərkəzi, Təhsil Nazirliyi, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təşkilatçılığı, “Hədəf Nəşrləri”nin tərəfdarlığı ilə reallaşdırılacaq tədbir çərçivəsində həmçinin 30-dək nəşriyyat və kitabxana kitab sərgi-yarmarkası təqdim edəcək.

Tədbirə giriş sərbəstdir.

“Biz təhsilə, elmə daha da böyük diqqət göstərməliyik”

Prezident and içdi

➡ Əvvəli səh.1

Yusif ƏLİYEV

Prezident andicmə mərasimində nitq söyləyib. Dövlət başçısı nitqində, ilk növbədə, seçkilərdə ona göstərilən yüksək etimadə görə Azərbaycan xalqına dərin teşəkkürünü bildirib. Azərbaycan xalqının dəstəyini daim hiss etdiyini və bu destəyə arxalandığını deyən dövlət başçısı bundan sonra da Vətənə leyaqətlə xidmət göstərcəyinə xalqı emin edib.

Prezident vurgulayıb ki, Azərbaycan xalqının iradesini eks etdirən seçkilərdə xalq ona səs verməklə görülən işlərə, inkişafə, təraqqiyə, təhlükəsizliyə, gələcək inkişafımıza səs verib. Seçkilərin adələti və şəffaf şəkildə keçirildiyini vurgulayan Prezident yerli və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən seçkidiñən avval və seki günü keçirilmiş ray sorğuları və “exit-poll”ların nəticələrinin seçkilərin rəsmi nəticələri ilə üst-üstü düşməsinin də bunu təsdiq etdiyini söyləyib.

Dövlət başçısı 2003-cü ildə, prezident seçkiləri ərefəsində ulu önder Heydər Əliyev siyasetinə sadıq qalaçağı, bu siyaseti davam etdirəcəyi barədə xalq verdiyi sözə eməl etdiyini, son 15 il ərzində Azərbaycanda hərtərəfli inkişafın təmin edilməsinin əsas şartının məhz ulu öndərin yolu ilə gedilməsi olduğunu bildirib. Qeyd edib ki, məhz yeganə düzgün yol olan ulu öndərin yolu ilə gedilməsinin nəticəsidir ki, son 15 il ərzində dünyada və bölgədə çox təhlükəli proseslər vəsətə və xalqımızın təhlükəsizliyə şəraitində yaşayır. “Biz daxili risklərin hamisini aradan qaldırıq, xarici risklərin isə özümüzü qoruya bilmışık, bu gün də qoruyruq, eminəm ki, bundan sonra da qoruyaçaqıq”, - deyə Prezident bildirib.

Prezident nitqində ölkəmizin son 15 il ərzində beynəlxalq aləmdə imza atlığı uğurlardan söz açıb. Bildirib ki, bizim dünyadakı mövqelərimiz möhkəmlənir, Azərbaycan çox müsbət beynəlxalq reputasiyaya malik olan bir ölkədir. Bizə qarşı dünya birliliyi tərəfindən böyük rəğbət, dəstək var, biz bunu hiss edirik və əldə edilmiş nəticələr, qəbul edilmiş qərarlar bunu bir daha təsdiqləyir. “Əlbəttə ki, bunun on bariz nümunəsi bizim 15 ölkənin dəstəyi ilə BMT Təhlükəsizlik Şurasına seçilməyimiz olubdur. Bu, gənc müştəqil dövlət üçün çox böyük nəqliyyətdir və bu, onu göstərir ki, dünya birliliyinin mütləq əksəriyyəti bizi dəstəkləyir”, - deyə Prezident vurgulayıb. Dövlət başçısı, eyni zamanda, ölkəmizin qonşu dövlətlərlə dəha da six münasibət qura bildirilər - söz azadlığını, mətbuat azadlığını, sərəbət toplama azadlığını, siyasi fealiyyət azadlığını təmin etmişik. Təkcə onu demək kifayətdir ki, bu gün Azərbaycan vətəndaşlarının 80 faizi internet istifadəçiləridir və internet Azərbaycanda azaddır. Yəni, demokratik inkişafla bağlı bizim siyasetimiz çox düzgün siyasetdir və bizim milli maraqlarımızı təmin edir. Biz bunu kiminə xoşuna gəlmək üçün yox, ona görə edirik ki, Azərbaycan siyasi islahatlar dəha da dərinlaşın, Azərbaycan xalqı həmisi öz taleyinə sahibi olsun”.

Prezident deyib ki, son 15 il ərzində Azərbaycanda siyasi mübarizə mədəniyyəti istiqamətində də müsbət meyiller müşahidə olunur və prezident seçkiləri kampaniyası bunu bir daha göstərir. “Namizədlerin çıxışlarında kifayət qeder keşkin tənqidli fiqirlər səslənmişdir, mən bunu alqışlayıram, müsbət hal kimi qiymətləndirirəm. Bu, siyasi mübarizənin düzgün istiqamətde inkişaf etməsindən xəber verir”. Ölkə başçısı bundan sonra da demokratik inkişafla bağlı səylərini artıracığını, gələcək fealiyyətində də bu istiqamətin ənənlər yətutacağını deyib.

Prezident son 15 il ərzində beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox ən mötəbər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində görülen işlərə də diqqət çəkib və bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini, xüsusiətə Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı bizim ədalətli mövqeyimizi dəstəkləyir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, son 15 il ərzində bir çox

PISA 2018 tədqiqatının keçirilməsinə start verilib

Tədqiqatda 197 məktəb üzrə 7 minə yaxın şagirdin iştirakı nəzərdə tutulub

Aprelin 17-dən Bakıda Azərbaycan Respublikasının Təhsil İstəfəsi (ARTİ) tərəfindən PISA 2018 (Program for International Student Assessment) - Şagird nəqliyyətlərinin beynəlxalq qiymətləndirilməsi programı üzrə tədqiqatın keçirilməsinə başlanılıb.

Əvvəlki illərdən fərqli olaraq beynəlxalq qiymətləndirmə tədqiqatı ilk dəfə kompüter əsaslı həyata keçirilir və şagirdlər onlara üvanlanan sual və tapşırıqları, həmçinin sorğuları kompüter vasitəsilə cavablandırırlar.

PISA tədqiqatının keçirilməsinə başlıca məqsəd müxtəlif ölkələrin şagirdlərinin oxu, riayiyat və təbiət elmləri üzrə bacarıqlarının, eyni zamanda müxtəlif tipli problemləri həll etmə qabiliyyətlərinin qiymətləndirilməsindən ibarətdir.

Tədqiqatda İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkıfət Təşkilatının təsadüfi seçimlə məyyənləşdirildiyi və

paytaxtda yerləşən 197 məktəb üzrə təxminən 7 minə yaxın şagirdin iştirakı nəzərdə tutulub.

PISA - Şagird nəqliyyətlərinin beynəlxalq qiymətləndirilməsi programı cari ilin may ayının sonuna qədər davam edəcək.

Qeyd edək ki, İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkıfət Təşkilatı tərəfindən 3 ildən bir keçirilən PISA tədqiqatı kurikulum üzrə qiymətləndirmə sayılır və məktəblilərin tədris proqramlarını mönimsəmə səviyyəsini, beynəlxalq səviyyədə şagirdlərin əldə etdikləri biliklərdən istifadə etmək imkanlarını, problemləri həll etmək qabiliyyətlərini, dövrün tələblərinə uyğunluğunu, təhlil apara bilməsini, mühakimə yürütməsini, ünsiyət qura bilməsini, bir sözlə "YASAMAQ ÜÇÜN ÖYRƏNMƏK" bacarığını qiymətləndirir. Bundan əvvəl ölkəmiz bu tədqiqatda 2006 və 2009-cu illərdə iştirak edib.

Daha 50 məktəbdə "Milli Qəhrəmanlar" güşəsi yaradılıb

Layihə BŞTİ və Milli Qəhrəmanları Tanıtma İctimai Birliyinin birgə təşkilatçılığı ilə həyata keçirilib

2017-2018-ci tədris ilində Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin təbəlibindəki 50 ümumi təhsil müəssisəsində "Milli Qəhrəmanlar" güşəsi yaradılıb. Bununla da paytaxtda "Milli Qəhrəmanlar" güşəsi yaradılmış məktəblərin sayı 150-yə çatıb.

Layihə Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsi və Milli Qəhrəmanları Tanıtma İctimai Birliyinin birgə təşkilatçılığı ilə həyata keçirilib.

müəllimlər iştirak ediblər.

Tədbirlərdə Vətənin ağır günlərində sinesini düşmən güllesinə sıpər edən, torpaqlarımızın azadlığı və bütövülüyü uğrunda canını qurban verən Vətən övladlarının, o cümlədən aprel döyişləri şəhidlərinin ruhu bir dəqiqəlik süklutla yad edilib. Çıxış edənlər aprel döyişlərində Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin qazandığı uğurlardan, Azərbaycan Ordusunun gücü, qüdrəti, peşəkarlığı nəticəsində düşmən həmləsinin karşısının alınmasından bəhs edib, gənclərə müvafiq tövsiyələrini veriblər.

Tədbirlərdə şagirdlər vətənpərvərliyə həsr olunmuş şeirlər səsləndirib, maraqlı rəqs kompozisiyaları nişnəviyyət ediriblər.

"Milli Qəhrəmanlar" güşəsinin yaradılması ilə bağlı keçirilən tədbirlərdə Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsi, paytaxtın rayon icra həmkərliyi, Milli Qəhrəmanları Tanıtma İctimai Birliyinin nümayəndələri, şəhid ailələri, habelə məktəb rəhbərləri, şagird və

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva gənc ixtiraçılarla görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva gənc azərbaycanlı ixtiraçılar - dünyada şöhrət qazanmış Reynerci (Rainergy) startapının təsisçiləri Reyhan Camalova və Zəhra Qasimzadə ilə görüşüb.

Görüşdə 15 yaşlı ixtiraçılar öz layihələri və gələcək planları baradə geniş məlumat verdilər. Qeyd edildi ki, Reynerci yağış sularını elektrik enerjisine çevirən qurğudur. Onların icad etdikləri bu qurğu gələcəkdə alternativ enerji mənbələrinin inkişafında geniş imkanlar aça bilər.

Xatırladıq ki, "İstek" Liseyinin 9-cu sinif şagirdləri Reyhan və Zəhra tərəfindən birgə ixtira edilmiş Reynerci qurğusunu "Qlobal Sahibkarlıq Sammiti 2017" dənəqər marağa səbəb olub, ABŞ Prezidentinin müşaviri Ivanka Tramp tərəfindən xüsusi qeyd edilib.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva bildirdi ki, Azərbaycanda bu cür gənc istedadlarının olması onu hədsiz darəcədə ruhlandırır və sevindirir. O, ölkəmizdə bu cür gənc neslin formalaması ilə fərxi etdiyi vurğulayaraq, dövlət tərəfindən onların layihəsinə lazımi dəstəyin göstəriləcəyini, ümumiyyətlə, gənc istedadlara və kiçik startaplara daim diqqət yetiriləcəyini qeyd etdi.

AZORTAC

III respublika müsabiqəsinə start verilib

Aprelin 16-da Təhsil Nazirliyinin təşkilatçılığı, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi ilə ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasına 95 illik yubileyinə həsr olunmuş ümumtəhsil və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin şagird və tələbələri arasında gənc ifaçıların III respublika müsabiqəsinə start verilib.

Müsabiqənin məqsədi şagird və tələbələr arasında ümummilli lider Heydər Əliyev ırsını təblig etmək, istedadlı, yaradıcı gəncləri əzo çıxarın.

Müsabiqənin rəsmi açılış mərasimindən sonra iştirakçıların çıxışları dinlənilib. Xalq artistlərindən ibarət Münsiflər Heyəti bir neçə gün ərzində məktəblilərin çıxışlarını dəyərləndirəcək.

Müsabiqənin təşkilat işləri Bülbüll adına Orta İxtisas Musiqi Məktəbi tərəfindən həyata keçirilir.

Müxtəlif ixtisaslar üzrə üç yaş

gruplu olmaqla iki mərhələdə təşkil ediləcək müsabiqə çərçivəsində şagird və ifaçıların "Heydər Əliyev və Azərbaycan musiqi mədəniyyəti" adlı ilk elmi-praktik konfransı da keçiriləcək.

600 nəfərdən çox iştirakçının sənəd təqdim etdiyi müsabiqəyə mayın 3-də Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında yekun vurulacaq.

"Qloballaşma və ali təhsildə yeni meyarlar"

Konfrans qloballaşma dövründə təhsil sferasının üzləşdiyi çağırışlara qarşı mübarizəyə töhfə verəcək

yeni əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulması üçün əlverişli platforma olduğunu bildirib.

Konfransda "Bilik transferine müasir yanaşma: fənlərarası tədqiqat, təşəbbüskar və sahibkarlıq düşüncəsinin yüksəldilməsi", "Sosial məsuliyyət və bilik transferi", "Universitet və sənaye əməkdaşlığı", "Ali təhsildə bərabərlik: təkliflər və imkanlar" kimi mövzularda müzak-

rələr aparılacaq.

Konfransda 20-dək ölkədən, o cümlədən Azərbaycan, Rusiya, ABŞ, İran, Gürcüstan, Hindistan, Polşa, Çin, Fransa, Meksika, Avstriya, Danimarka, Ukrayna və digər ölkələrdən olan 60-dək rektor və digər mötəbər qonaqlar iştirak edir.

Universitet Prezidentləri Beynəlxalq Assosiasiyyası (UPBA) ali təhsil müəssisələrinin yüksək vəzi-

fəli icraçılarının daxil olduğu beynəlxalq qurumdur. UPBA 1965-ci ilde yaradılıb. Təşkilata üzvlük məhdud olub regional akkreditasiyaya malik universitetlərin prezidentləri, rektorları və rektor müavilələrindən şamil edilir. Birlik qeyri-hökumət təşkilatları olaraq Birleşmiş Millətlər Təşkilatının İqtisadi və Sosial Şurasında (ECOSOC) məsləhətçi hüququna malikdir.

əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanıb. Müqaviləyə əsasən, hər iki universitet arasında qarşılıqlı maraq doğuran təhsil və tədqiqat sahələrində əməkdaşlıq gerçekleşsəcək.

Sonra qonaqlar universitetin nezdində yerləşən Heydər Əliyev muzeyi, Rəsm qalereyası, Knauf tədris Mərkəzində olublar. Müasir avadanlıqlarla təchiz olunmuş Aksesuar İnşaat Mərkəzi, Azersun, Holcim, Akkord, Paşa Holding laboratoriyasını gezib, AzMIU-nun kitabxanası ilə tanış olublar.

AzMIU Türkiyənin Yıldız Texniki Universiteti ilə əməkdaşlıq edəcək

Aprelin 19-da Türkiyənin Yıldız Texniki Universitetinin rektoru, professor Bahri Şahin və təbiqi elmlər fakültəsinin dekanı, professor Sezgin Bakırdere Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin (AzMIU) qonağı olub.

Qonaqları universitetin rektoru, professor Gülböhr Məmmədova qəbul edib. Görüşdə Azərbaycan

və Təhsil sahəsində əməkdaşlığı inkişaf etdirmək məqsədi ilə qonşu ölkənin universitetləri ilə ikitərəfli əməkdaşlığın vacibliyi vurğulanıb. Görüşdə hər iki universitet arasında təhsil sahəsində əməkdaşlığın gələcək perspektivləri, istiqamətləri, uğurlu nəticələri müzakirə olunub.

Daha sonra görüş universitetin professor-müəllim heyəti və əməkdaşlarının iştirakı ilə davam etdirilib.

Yıldız Texniki Universitetinin rektoru rəhbərlik etdiyi universitet, ixtisaslar və fakültələr barədə geniş məlumat verib, beynəlxalq əlaqələrindən danışır. Rektorun geniş təqdimatından sonra AzMIU ilə Yıldız Texniki Universiteti arasında ikitə-

Məktəbəhəzirliq qruplarında dərs deyəcək müəllimlər üçün təlimlər

Məktəbəhəzirliq qruplarında dərs deyəcək müəllimlər üçün nəzərdə tutulur. İlk təlim 27 aprel və 1-5 may tarixlərini əhatə edəcək.

Təhsil İşçilərinin Peşəkar İnkıfət İstəfəsi tərəfindən keçiriləcək növbəti təlimlər 2018-2019-cu dərs ilində məktəbəhəzirliq qruplarında

məşğələlər keçəcək müəllimlər üçün nəzərdə tutulur. İlk təlim 27 aprel və 1-5 may tarixlərini əhatə edəcək.

İxtisasartırma təlimlərinin təşkil olunmasında əsas məqsəd uşaqların

erkin yaş dövrləndən intellektual, fiziki və psixoloji inkişafını, sadə

zəruri bacarıqlar formalaşdırmaqdır. Təlimlər zamanı müəllimlər nəzəri bilişlər veriləcək və onlarda praktiki bacarıqlar formalaşdırılacaq.

Məktəbəhəzirliq qruplarında dərs deyəcək müəllimlər üçün ixtisasartırma təlimlərinin mərhələli şəkildə növbəti tədris ilinədək davam etdirilməsi nəzərdə tutulur.

Təlimləri uğurla başa vuran müəllimlərə ixtisasartırma təhsili haqqında dövlət nümunəli sertifikat veriləcək.

V Moskva Beynəlxalq Təhsil Salonu çərçivəsində forum

Aprelin 18-də Moskvada V Moskva Beynəlxalq Təhsil Salonu çərçivəsində forum öz işinə başlayıb. Rusiya Federasiyasının Təhsil və Elm Nazirliyi və YUNESKO-nun Təhsildə İnformasiya Texnologiyaları İstututunun birgə təşkil etdiyi "Dayanıqlı inkişaf məqsədləri 4: təhsilde IKT tətbiqi məsələlərinə dair qlobal dialog" mövzusunda keçirilen nazirlərin forumunda təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov rəhbərliyi ilə Azərbaycan nümayəndə heyti də iştirak edib.

Forumda Rusiya Federasiyası

Hökumətinin sedr müavini Olqa Qolodets, Rusiya Federasiyasının təhsil və elm naziri Olqa Vasilyeva, təhsil və elm nazirinin müavini Pavel Zenkoviç, YUNESKO-nun Təhsil İstututunun Təhsildə İKT-nin tətbiqi üzrə bölməsinin rəhbəri Fengqun Miao, bir sıra dövlətlərin və beynəlxalq təşkilatların təhsil üzrə rəhber şəxsləri, pedaqoqlar və metodistler qatılıblar.

Azərbaycan təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov mərasimdə çıxış edərək bildirib ki, salon çərçivəsində təşkil olunan forum

təhsil sahəsindəki son nailiyyətlərle tanış olmaq və bu sahədə fikir mübadiləsi aparmaq üçün əlverişli şərait yaradır.

Son illər ərzində Azərbaycanda təhsil sahəsində əldə olunan uğurlardan danışan Firudin Qurbanov İKT-nin nailiyyətlərindən geniş istifadənin təhsil sahəsində dövlət siyasetinin prioritet istiqamətlərindən biri olduğunu vurğulayıb. Nazir müavini bildirib ki, beynəlxalq təcrübədən istifadə edilməkən tədris prosesində müasir informasiya texnologiyalarının sürətləndiril-

miş tətbiqi "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nda öz əksini tapıb.

Nazir müavininin sözlerinə görə, strategiyanın reallaşdırılmasında xüsusi rol informasiya resursları mərkəzinə ayrılır. Bu məqsədlə nazir yarında müasir seviyyədə təchiz edilmiş Data Mərkəz yaradılıb. Mərkəz nazirliyə təbe olan bütün təhsil müəssisələrini, təşkilatları və strukturları birləşdirən Azərbaycan Təhsil Şəbəkəsinə yaratmaq, həmçinin elektron dörsliklərin və digər tədris resurslarının mərkəzləşdirilmiş qaydada yerləşdirilməsinə imkan verən yeni formatda aparılır.

Nazir müavini təhsil Nazirliyə tərəfindən yaradılmış elektron dörsliklər (www.e-derslik.edu.az) portalının fəaliyyətindən, distant təhsil çərçivəsində görülən işlərdən danışır. Firudin Qurbanov çıxışının sonunda qeyd edib ki, Azərbaycan "Bakı Ekspo 2025" Beynəlxalq sərgisinin Bakıda keçirilməsi üzrə əsas iddiacılardan biridir. Sərginin üç alt mövzusundan biri "Gələcəyin təhsili"dir.

Təhsil nazirinin müavini panel mütəxəssisləri zamanı tədbir iştirakçılarının suallarını cavablandırıb.

Sonra tədbir iştirakçıları salon çərçivəsində şəhər ilə tanış olublar. Aprelin 18-də Firudin Qurbanov, həmçinin, Moskva şəhərində təşkil olunmuş "Rus inqilabı və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin tarihi: bir əsrənən sonra baxış" adlı

beynəlxalq xarakterli tədbirdə çıxış edib. Firudin Qurbanov iki ölkə arasında təhsil sahəsində əlaqələrin yüksək səviyyədə olduğunu qeyd edib, birgə həyata keçirilən layihələr haqqında məlumat verib.

M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetində keçirilmiş tədbir Azərbaycanın Rusiya Federasiyasındaki fəvvarələde və səlahiyyətli səfiri Polad Bülbüləoğlu da qatıldı.

Ümumilikdə V Moskva Beynəlxalq Təhsil Salonu çərçivəsində, təxminən, 1000 tədbir keçiriləcək. Bu tədbirlərdə 1000-dən çox ekspertin, 400 eksonentin və 60 mindən çox ziyarətçinin iştirakı nəzərdə tutulub.

Qeyd edək ki, aprelin 20-də salon çərçivəsindən son 13 il ərzində ilk dəfə olaraq Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv dövlətlərin təhsil nazirlerinin görüşü keçirilecek. Görüşdə təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanovun çıxışı gözlənilir.

V Moskva Beynəlxalq Təhsil Salonu çərçivəsində tədbirlər aprelin 21-nə qədər davam edəcək.

Bakıda müasir peşə təhsil kompleksi

Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində Koreya modeli tətbiq ediləcək

➡ Əvvəli səh.1

Ruhiyə DAŞSALAHLİ

Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin infrastrukturunu ilə yanaşı, bu 3 şərtin ödənməsi üçün artıq işə başlanılib.

Avadanlıq

Belə ki, bir yandan bina tikilir, digər yandan da kompleksin fəaliyyəti üçün önemli olan bu 3 amilin temin edilməsi istiqamətində fealiyyətə həyata keçirilir. Artıq qeyd etdiyimiz kimi, kompleksdə 2 emalatxana qurulacaq. Emalatxanalar üçün Koreyadan 802 növ 4202 ədəd avadanlıq götəriləcək. İşçi Qrupun üzvü professor Pan Vuk Kim deyir ki, Peşə Təhsil Mərkəzində tədrisi nəzərdə tutulan 8 ixtisas üzrə ilkin araşdırma aparırlar. Burada ayrı-ayrı peşələrə dair nəzəri biliklərin veriləsi nəzərdə tutulsa da, təcrübəyə dənən çox üstünlük veriləcək: "Azərbaycanda əvvəlki peşə təhsilində nəzəri biliklər esas təşkil edən sistem tətbiq edildi. Hesab edirik ki, bu sistemdə tələbə vaxtının çoxunu emalatxanada deyil, auditoriyada keçirirdi. Bu zaman nəticələr uğursuz alınır. Koreyada tətbiq edilən sistemdə isə təcrübəyə dənən çox üstünlük verilir. Birz Azərbaycanda bu sistemi tətbiq edəcəyik".

Belə görünür ki, məzunlar ixtisasına aid bütün bacarıqlara məhz Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Dö-

lət Peşə Təhsil Mərkəzinin emalatxanalarında yiyələnəcəklər. Təhsil İstututunun baş mütəxəssisi Nicat Hüseynov bildirib ki, tələbələr Peşə Təhsil Mərkəzinin emalatxanaları ilə yanaşı, müəssisələrdə də tacrübə qazana biləcəklər: "Bu günlərdə 8-ə yaxın müəssisəsədə görüşlər keçiriləcək. Ümumiyyətə, hər ixtisas üzrə 3 müəssisə ilə görüş nəzərdə tutulub. Həmin müəssisələr Peşə Agentliyinin əməkdaşlıq etdiyi şirkətlər arasından seçiləcək".

Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində yaş məhdudiyyəti olmayaq. İstər 9 illik, istər tam orta təhsil bazasından, istərsə də ali məktəb bitirənlər, hətta məktəb partasından uzun illər önce ayrılanlar belə, Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin tələbəsi ola bilər.

Hər ixtisas üzrə təhsil müddəti 2 il nəzərdə tutulub. Ancaq sürətləndirilmiş program əsasında 1 illik təhsil müddəti də nəzərdən keçirilir.

Təhsil programı və dərslik

Bələliklə, Bakıda 8 ixtisas üzrə Koreya standartlarına uyğun mütəxəssis yetişdiriləcək. Təhsilin məzmununu Koreyalı mütəxəssisler hazırlayacaq. Artıq bu istiqamətdə də işlərə başlanılıb. Koreyadan gələn İşçi Qrupun tərkibində yer alan mütəxəssisler nəzərdə tutulan ixtisaslar üzrə təhsil proqramlarını hazırlaya bilmək üçün araşdırılmalarla başlayıblar. Onlar ölkəmizdə tətbiq edilməkdə olan və Koreya təhsil

tətbiqi ciddi çətinliklərlə müşayiət olunub. Odur ki, proqramın Azərbaycanda mövcud olanla ciddi ziddiyət təşkil etməməsi üçün tətbiq ediləcək tədris metodologiyası azərbaycanlı müəllimlər də müzakirə olunacaq".

Təhsil İstututunun mütəxəssisi N.Hüseynov vurğulayıb ki, kurikulumla bağlı hər ixtisas üzrə 3 mütəxəssis Azərbaycandan, bir mütəxəssis ise Koreyalı olacaq. Onlar elhətiyacları öyrənəcək, tədris materiallarını aşaşdıracaq, fikir mübadiləsi aparacaqlar.

Bu araşdırma və təhlillərin nəticəsi olaraq Bakı Dövlət Peşə

Təhsil Mərkəzində tətbiqi nəzərdə tutulan program üzrə Koreyalı mütəxəssisler tərafından dərs vəsaitləri də hazırlanacaq. Mərkəzin tələbələrinin qiyəmtəndirilməsi də Koreya standartları əsasında həyata keçiriləcək.

3 əsas şərtdən biri - müəllim

Koreyalılar düşünür ki, Peşə Təhsil Mərkəzində ortaya çıxa biləcək hər cür çətinliyi aradan qaldıracaq şəxslər məhz yerli müəllimlərdir. Ona görə də azərbaycanlı müəllimlərin hazırlanığı, avadanlıqlarla işləməsi mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində yaş məhdudiyyəti olmayaq. İstər 9 illik, istər tam orta təhsil bazasından, istərsə də ali məktəb bitirənlər, hətta məktəb partasından uzun illər önce ayrılanlar belə, Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin tələbəsi ola bilər.

Yeni təhsil programını öyrənəcəklər.

Koreyalılar hər ixtisas üzrə 3 müəllim göndərilecək. Həmin 24 müəllim Koreyada öyrəndiklərini növbəti mərhələdə hər ixtisas üzrə əlavə olaraq seçilən 2 müəllimə öyrədəcək.

2 ilə ixtisaslı kadrlar

Hər ixtisas üzrə təhsil müddəti 2 il nəzərdə tutulub. Ancaq sürətləndirilmiş program əsasında 1 illik təhsil müddəti də nəzərdən keçirilir. Koreyalı mütəxəssislerin fikrincə, 3 ay Koreyada trening keçən müəllimlər həmin altında işləyəcək. 3 ay Koreyada tədris materiallarını aşaşdıracaq, fikir mübadiləsi aparacaqlar.

Dirilmiş təhsil programı ilə təhsil vermək mümkündür. Ümumiyyətə, tam orta təhsil bazasından bu ixtisaslara qəbul olunanlara 1 il müddətində təhsil verilə bilər.

Müasir peşə məktəbi Azərbaycan iqtisadiyyatına nə verəcək?

Layihə meneceri Edvard Conun fikrincə, iqtisadiyyatın inkişafı üçün peşə təhsil müəssisələrinin yaradılmasının əhəmiyyəti çox böyükdür. Əmək bazarının dəyişən tələblərinə uyğun rəqabətqabiliyyəti keçiriləcək. "Koreyanın əldə etdiyi iqtisadi inkişafda peşə təhsilinin payı çox böyükdir. Məqsədimiz Koreyanın inkişafında çox böyük rol olan peşə təhsili təcrübəsini Azərbaycana da getirmək, peşə təhsilində funksional inkişafın Koreya modelini bura- da tətbiq etməkdir".

"Biz region üçün vacib ali təhsil müəssisəsi ola bilərik"

Jalə MÜTƏLLİMOVA

II hissə

Fərəh Əliyeva: "Tələbələrlə rektordan çox valideyn kimi davranıram"

"Rector danışır" layihəsinin qonağı Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin rektoru, sənətşünaslıq üzrə elmlər doktoru, Əməkdar incəsənət xadimi, professor Fərəh Əliyevadır.

- Azərbaycanda xeyli ali təhsil müəssisəsi saxta diplomlarda uzun müddət mübarizə apardı. Sizdə bu məsələ hənsi səviyyədədir? Yəni hansısa problemlər yaşadıınız?

- Bizzət bu problem olmadı. Cənubi bütün işlər, nəticələr göz qabağında olur. Yəni, aktyorsan oy-namalısan, rəssamsan çəkmələsən və sair. O ayrı məsələ ki, kim nəyi, necə və hansı keyfiyyətdə edir. Mən bizim universitetin belə bir problem yaşamasını nəinki görəməmişəm, heç eşitməmişəm də. Sizə bir söz deyim, bizzət elə adamlar işleyir ki, xüsusən sonatə bağlı olan insanlar, onlarla saxta iş görmək mümkün deyil. Yəni standartları başçıdır. Onlara bu işi gördürə bil-məzəsən.

- Kollektivdən söz düşmüşkən, pedagoji heyatınızın vəziyyəti nə yerdədir?

- Gözəl müəllimlərim var. Tələbələr onlara bağlanır, maraqla dinləyirlər. Amma bunu da etiraf edim ki, təsadüfi insanların da var.

- Təsadüfi olanlarla necə başa çıxı bilirsiniz? Əslində, indi təsadüfi adamların yaradığı problemləri sonra digərləri aradan qaldırmak məcburiyyətində qalır. Bəzən bu, çox uzun zaman tələb edir. Bir dərzi, hərdən adama elə gəlir ki, adını təsadüfi qoyduğumuz adamlar heç təsadüfi deyil. Onlar sadəcə, problemi yaradacaqları ami gözləyirlər...

- Düzü, biz yollarımızı təsadüfilərlə ayırmışaq. Hətta o halda belə çalışıram ki, xoşluqla ayrıraq. Yeni hamımız insanıq, ona görə de isteyirəm ki, elə ayrırlıqlarımızla da insan kimi ayrıraq. Bəlkə də o vəziyyətə düşmələri öz güñahlarıdır...

- Neçə belə "tsəsadüfiniz" olub?

- Statistikasını deməyək, amma olub və var. Bilirsizimizi, bizzət ne vəziyyət yarandı? Biz sistemi, ya-naşmanı dəyişməyə başlayanda, təbii olaraq, elə adamlar başlıqlar özürini pis hiss etməyə. Cənubi edilən dəyişikliklər onlar üçün müsbət şəraitli məhdudlaşdırın, evvəlki kim mi herəket edə bilmirlər. Özlərini mütləq hansısa mərhələdə bürüze verirlər. Onda biz də onlara heç de-

mirik ki, sizin savad və səriştəniz bu situasiyada yetərli deyil. Diskomfortda olacaqlarını ehtiyatla anladıraq. Məsələn, elə hal olur ki, imtahanda tələbə cavabını yazılı formada verir və aşağı qiymət alır. Nəticədə şikayət edir və biz hər tələbenin şikayətinə baxırıq. Araşdıranda məlum olur ki, eślində, tələbe müəllimindən öyrəndiyi qədər cavab yarız. Özü də deyir ki, yazdırıqlarının hər birini müəllimindən öyrənmişəm. Müəllim öyrədən məsələlərə bağlı hər şeyi yazmışsa, niyə qiymətim aşağı olsun? Mənqılə telebə haqlıdır. Və bu situasiyada mesuliyyət altında qalan müəllimdir. Cənubi o, tələbəye lazımlı olan qədərini öyrətməyib, öyrədə bilməyib. Nəticədə eziyyəti tələbə çəkir, aşağı qiymət alır. Müəllimin diskomfortu burdan başlayır. Həq biz deməmiş, o, hiss edir ki, telebə haqlıdır. Və artıq bu situasiyada o, davam edə bilməz. Bəzən də tələbə gəlib deyir ki, biz filan müəllimindən dərs almaq istəyirik. Hətta elə müəllimlərimiz var ki, tələbələrimiz arasında onun sinifinə düşmək üçün daxili müsabiqə edirik.

- Ali məktəblərin fəaliyyəti haqqda danışında həmisi dıqət mərkəzində saxlanılan məsələlərdən biri də rüyəvdirdi...

- Bu halların qarşısını almağa çalışmışq, çalışırıq. Universitetlərdə ədalətli mühit olmalıdır. Tələbənin haqqını da qorunmayıq, ondan lazım olanı tələb eləməyi da bacarmayıq. İndiki halda tələbədən tələb olunan yaxşı oxumaq, problemi zamanında xəbər vermək, haqqını tələb etməyi bacarmaqdır. Eyni zamanda, tələbədən dərs tələb edən müəllimlərin də haqları qorunmalıdır. Siz deyin qanundan-kenar hallar na zaman yaranır? Sadaladıqlarım arasında hansısa halqada zişlik yarananda. Ola bilər, na zamansa belə bir adət olub. Kimse düşünüb ki, gedim nəsə verim, qiymət yazdırırm. İndi mən çəlşirəm ki, bu vəziyyət sıfır ensin, olmasın.

- Daha səmimi cavab istəyirəm. Belə vəziyyətləri sıfırlamaq mümkündürmü? Təkcə sizin sahədən getmir səhəbət, ümumiyyətə, soruşturmam, maraqlıdır...

- Bu, insmanın mənəviyyatına bağlı məsələdir. Bəzən deyirler, müəllimlərin maaşı aşağıdır, dələna bilmir. Yəni guya rüşvət buna bağlı məsələdir. Amma mən bunu qəbul etməyim. İstənilən negativ hal insanın mənəviyyatına bağlıdır

və o, istəsə etməyə də bilər. Bacarıdqə yumşaq demək istəyirəm, keşkin səslənməsimi istəmirməm...

- Amma elə məsələdir ki, yumşaq damışsaq da, sərt səslənir...

- Ona görə bir kəlmə ilə dedim ki, bu, mənəviyyat məsəlesi, göstəricisidir. Tələbenin cibinə baxan müəllim mənim nəzərimdə, ümumiyyətdə, müəllim deyil. Mən onu vətəndən kimi dən aşağı seviyyələri bilirom. Bu hallar olmamalıdır. Cənubi o müəllim nə zamansa xəstelenib, rüşvətə qiymət alan bisavad həkimin elinə düşəcək. Sonra hər yana yazacaq ki, həkimlər savadsızdır. Mən həkimləri bir misal olaraq dedim. Həkimlərimizin xərinə deymək istəmirməm. Baxın, olsun savadsız bir müəllim, nəvəsinə, övladına dərs keçəcək. Ya da bir müəssisədə işləyəcək, yararsız kadr olacaq. Elementar səhvi faciəyə gotirəcək. Yəni gə-

keçmişdi. Mən ona məottəl qalıram ki, axı adamlar niyə belə edir? Yəni sən övladının bacarığı, istedadı ola-ola niyə kiminse sözüne inanıb nəsə verirsen ki?! Sonra da məlum olsun ki, sən aldadıblar. Bilirsinizmi, dələdalar var, deyirlər qabiliyyət imtahanında səni kiməse mütləq tapşırmaq lazımdır. Uşaq da, valideyn də belə sözdən çekinir. O halda məlum söz-söhbetlər yaranır. Mən elə burdan səslənirəm hər kəsə ki, bizim universitet haqda kimsə size nəsə desə, inanmayın. Qabiliyət imtahanından ancaq bir halda və yüz faiz keçmek mümkündür: eger siz bacarıqlı, savadlı ve istedadlısunuzsaz.

- Həmin usaqların valideynləri ilə görüşdünmüş? O tələbələrin sonu necə oldu? Kimsə cəzalandırıldırmış?

- Valideynləri qəbul etdim, usaqlarla da görüşdüm. Kim ki qiy-

Universitetlərdə ədalətli mühit olmalıdır. Tələbənin haqqını da qorunmayıq, ondan lazım olanı tələb eləməyi da bacarmayıq. İndiki halda tələbədən tələb olunan yaxşı oxumaq, problemi zamanında xəbər vermək, haqqını tələb etməyi bacarmaqdır. Eyni zamanda, tələbədən dərs tələb edən müəllimlərin də haqları qorunmalıdır.

ləcəyi düşünən yaxşı müəllim tələbəyə münasibətde o hala yol verməməlidir. Tələbələr də bilməlidirlər ki, diplому almaq xatirinə nəsə vermək olmaz. İndi bütün müəssisələr savadlı, ağıllı və bacarıqlı kadr, mütexəssis axtarır.

- Siz gələndən həri neçə belə hadisə olub və qarşısi neçə alımb? Talabəmi cəzalandıb, müəllimimi?

- Bu il mənim üçün çox ağınlı bir məsələ oldu. O qədər ağır hادise idi ki, başqa rəqəmlər saymaq lazımdı. Gəlin heç ad da çək-məyək. O müəllim emalindən xəcalət çəkdi. Universitetdə kimsonin üzünə hələ qapamış halda çıxdı burdan. Rəhbərlik o yana qalsın, öz müəllim həmkarları onu biabır elədi. Hami bir nəfər kimi yiğidi dedi ki, bu boyda biabırılıq olmaz. Böyük mübahisə yaranmışdı. Həmin müəllim gedəndən sonra aldadılmış tələbə və valideynlərə də dedik ki, o adamla mübahisələrinin gedib kəndərətisindər. Dedyim şəxs övlad-larının qabiliyyət imtahanında keçirmək üçün valideynlərdən rüşvət almışdır. Onu da deyim ki, hənsi adamlara görə ki, o müəllime nəsə verilmişdi, onların bir xeyli imta-hanı şəxsi bacarıq və istedadı ilə

mət almışdı, valideynin izah etdim ki, usaqın öz halal qiymətini alıb. Ona görə kiməse nəsə çatmayıb və bunu kimse sizdən tələb də etməyib. Düzəndə, onlar sonra gedib həmin müəllimi tapıb məsələlərini həll etmişdilər. Bu hadisə mənə, usaqlara da, valideynlər də, müel-limlər də emallı dərs oldu.

- O müəllimin yəndən pedagoji fəaliyyətə qaytması mümkün kündür, məhz sizin universitetdə?

- Qətiyyən qaytarıram. Hətta mənə elə gəlir bizim ali təhsil müəssisələrimiz hamisə belə insanlardan mütləq xilas olmalıdır. İnsanlar təhsil almağa gənc yaşla-rında gəlir. Biz burada onlara nə öyrətək, o cür formalışib gedirək. Biz onlara neqativləri öyrətməməliyik. Müəllim peşəsi həmisi mü-qəddəs olub, biz onu niyə ucuzlaşdırıb ki?.. O gençlər gedib sonra dəşən qarşısında mübarizo aparır, tələbə və valideynlərə də dedik ki, o adamla mübahisələrinin gedib kəndərətisindər. Olmaq və qötüyən olmaz.. Sədəcə, ədalətli olmaq lazımdır. Müəllim hər hənsi işini usaqdan allığı haram pulla həll etməlidir. İnsan bilməlidir ki, etdiyi haram mütələq haradansı bir gün vurub çıxaq.

- Bu cür hallar rektorlarda da olur. Mən ona məttəl qalıram ki, etdiyi deyim, valideynin izah etdim ki, usaqın öz halal qiymətini alıb. Ona görə kiməse nəsə çatmayıb və bunu kimse sizdən tələb də etməyib. Düzəndə, onlar sonra gedib həmin müəllimi tapıb məsələlərini həll etmişdilər. Bu hadisə mənə, usaqlara da, valideynlər də, müel-limlər də emallı dərs oldu.

- Bizim tələbələr yaxşı tələbələrdir. Özlər də etiraf edər, mən onlara rektordan çox valideyn kimi davranıram. Elə faktülətlərimiz var ki, orada demək olar tələbələri ad-baad tənyirəm. Şuluq tələbələri, ümumiyyətə, deqiq tənyirəm. Ən istedadlısunuz, istedadı olub tənbəl olanını, yəni hamisini bir-bir bili-rəm.

- Tapsırılanlarınız necə, varmı?

Bu da rektorların bir qismının böyük çətinliyidir...

- Bəlkə də bu mənə ailədən, atadan keçmə bir keyfiyyətdir, bu-

Rektor danışır

nüfuzuna xalal götürə bilər. Narahat deyilsiniz ki?

- Qətiyyən narahat deyiləm və indiyə qədər məni daxili qərarlarıma görə narahat edən belə olmayıb. Belə bu barədə həm də mənim bəxtim gətirib. Bir məsələni də qeyd edim. Mənə elə gəlir ki, bu məsələ bizdə müsələlərindən mən qıcıqlandırın nadir! Baxırsan, tələbə son derəcə yaxşı cavab verir, amma onu sənə tapşırıblar. Bunu anlaya bilmirəm. Sağoltanmaq üçün nəyə lazımdır belə tapşırıla bilər? Axı sən özün normal cavab verə bilirsən! O üz-dən hemişə tapşırıllar tələbənin ca-vabına maraqla baxıram. Bilmək isteyirəm ki, doğrudan da bu tapşırıga ehtiyac var idimi? Mənə, ümumiyyətə, kimisə tapşırımaq ehtiyac yoxdur. Bu tələbə cavab verə bilmirə, bilmir. Onu zorla oxutmaq olmaz! Minnəcə düşmək lazımdır. Cənubi qıraqdan baxanlar da var. Biri oxuyub laiyq olduğunu alır, başqa biri tapşırılib. Ona ədalətli mühitin balansı pozulur. Və bunu gören tekə sen olmursan. Bunu özü oxuyub qiymət alan da görür. Bax onda həmin o tələbənin qol-qanadı qırıllar, mənəvi zərbə alır.

- Nə qədər ədalətli sunuz? Sizin ədalətliidir dediyiniz qərar başqasına ədalətsiz görünə bilər. Yəni o balansı hansı standartla tənzimləyirsiniz?

- Ədalət elə bir məsələdir ki, dünya var olduğu qədər onun standartını bilən olmayıb. Mənə görə ədalətli olmaq vicedanının sonı narahat etməməsidir. Əgər vicedanın qarşısında narahat olmursa, demək ədalətli ola bilmisin. Bəzən ağırlı məqamlar olur. Baxırsan tələbə ödənişini edə bilməyib, ya da məsələn, intahannıñ neticəsindən narazıdır. Mən bu hallarda çox pis oluram. Çətindir, amma qarşısında kina izah etməlisən, o da anlamalıdır ki, bu, səndən asılı deyil. Bizim universitetdən heç vaxt davamıyyətə görə tələbə qovulmasına yol vermirəm. Bəzən olur müəllimlər bilətənən elə göstəricilərini deyir və tələbə qoyur ki, bu usaq qovulmalıdır, qalırsan baxa-baxa. Ona da razi olmuram. Mənə görə kimise qovmaq ən axırıcı variant, ən son həddir. Ona qədər yola gətirməyə, təribyə etməyə dəfələrlə cəhd etməlisən. Bütün cəhdlərinən təhsilin seviyyəsini daha da qaldıra bilək, biz təhsil müəssisəsi ola bilərik. Hazırda çalışıb netice olsada etmək istidiyimiz istiqamət budur. Ümid edirəm yaxşı neticəsi olar. Özü də sizə deyim ki, bizzət bu potensial var. Məsələn, bizim bir yetirməmiz - Sara xanım müqavilə ilə Çinə teatr sənətindən dərs deməyə gedir. Demək, bizzət belə neticələri Eldə etmək mümkündür. Sədəcə, o standartda mütxəssisi yetişdirmək üçün həm də yüksək seviyyədə şərait yaratmaq lazımdır. Əminəm ki, biz daha yaxşı işləyib o nəticələrin hamisini əldə etməyi bacaracaqıq.

Universitetimizə gelinco, burda yaxşı yenilik arzulayıram. Məsələn, ilbələl bizim xarici tələbələrin sayı artır. Düşüntəm ki, universitetdə təhsilin seviyyəsini daha da qaldıra bilək, təhsil müəssisəsi ola bilərik. Hazırda çalışıb netice olsada etmək istidiyimiz istiqamət budur. Ümid edirəm yaxşı neticəsi olar. Özü də sizə deyim ki, bizzət bu potensial var. Məsələn, bizim bir yetirməmiz - Sara xanım müqavilə ilə Çinə teatr sənətindən dərs deməyə gedir. Demək, bizzət belə neticələri Eldə etmək mümkündür. Sədəcə, o standartda mütxəssisi yetişdirmək üçün həm də yüksək seviyyədə şərait yaratmaq lazımdır. Əminəm ki, biz daha yaxşı işləyib o nəticələrin hamisini əldə etməyi bacaracaqıq.

124 vakant yerə 387 iddiaçı

ADPU-da professor-müəllim heyətinin seçkisi ilə bağlı müşavirə keçirilib

Aprelin 17-də Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində (ADPU) professor-müəllim heyətinin seçkisi ilə bağlı müşavirə keçirilib. Müşavirədə ADPU-nun r

Beynəlxalq konfransın növbəti bölmə iclasları Türkiyə və Ukraynada keçirilib

“Heydər Əliyev və türk dünyası” mövzusu müzakirə olunub

Azərbaycan Dillər Universiteti (ADU) Yeni Azərbaycan Partiyası və Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin dəstəyi ilə ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 95-ci ildönümüne həsr edilən “Heydər Əliyev: multikulturalizm və tolerantlıq ideologiyası” mövzusunda birinci beynəlxalq elmi konfrans keçirir.

Konfransın bölmələri Azərbaycan, Türkiye, Almaniya, İtaliya, Serbiya, Rusiya, Çin, Ukrayna, Belarus və Gürcüstanın universitetlərində təşkil olunub. Aprelin 13-də Türkiyənin Atatürk Universitetində “Heydər Əliyev və türk dünyası” mövzusunda konfransın daha bir bölmə iclası baş tutub. İclas öz işinə ümummilli lider Heydər Əliyevin hayat və yadigarlığını həsr olunmuş fotosərginin açılışı ilə başlayıb.

Açılış mərasimində Azərbaycanın Türkiyədəki fəvqələdə və səlahiyyətli səfiri Xəzər İbrahim konfransın təşkilatçılara minnətdarlığındır. Səfir qeyd edib ki, Atatürk Universitetində Heydər Əliyevin anadan olmasının 95 illiyinə həsr olunmuş konfransın keçirilməsi rəmzi xarakter daşıyır: “Bir tərəfdə Mustafa Kamal Atatürk və Türkiyə, digər tərəfdə Heydər

Heydər Əliyev adına Akademiyasının rəis müavini Seymur Şeydayev, fakültə rəisi, professor Cəlal Qasımov, AMEA Folklor İnstitutunun direktoru, akademik Müxtar Əmanov, ADU-nun beynəlxalq münasibətlər və idarəetmə fakultəsinin dekanı, dosent İbrahim Kazimbəyli beynəlxalq konfransın 11 ölkənin 13 universitetində təşkil olunduğu qeyd edib və tədbir iştirakçılara konfransın mahiyyəti barədə ətraflı məlumat verib. O, Azərbaycanda mövcud multikulturalizm və tolerantlıq ideologiyasının ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyəti dövründə dövlət siyasetinin əsas istiqamətlərindən biri olduğunu və bu gün də Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini diqqətə çatdırıb.

Azərbaycan Dillər Universitetinin rektoru, AMEA-nın həqiqi üzvü, Əməkdar elm xadimi Kamal Abdullanın təbrik və təşəkkür məktubu oxunub.

Azərbaycanın Türkiyədəki fəvqələdə və səlahiyyətli səfiri Xəzər İbrahim konfransın təşkilatçılara minnətdarlığındır. Səfir qeyd edib ki, Atatürk Universitetində Heydər Əliyevin anadan olmasının 95 illiyinə həsr olunmuş konfransın keçirilməsi rəmzi xarakter daşıyır: “Bir tərəfdə Mustafa Kamal Atatürk və Türkiyə, digər tərəfdə Heydər

Heydər Əliyev adına Akademiyasının rəis müavini Seymur Şeydayev, fakültə rəisi, professor Cəlal Qasımov, AMEA Folklor İnstitutunun direktoru, akademik Müxtar Əmanov, ADU-nun beynəlxalq münasibətlərinin sahələri əsaslar üzərində qurulmasına mühüm rol oynayıb”.

ADU-nun beynəlxalq münasibətlər və idarəetmə fakultəsinin dekanı, dosent İbrahim Kazimbəyli beynəlxalq konfransın 11 ölkənin 13 universitetində təşkil olunduğu qeyd edib və tədbir iştirakçılara konfransın mahiyyəti barədə ətraflı məlumat verib. O, Azərbaycanda mövcud multikulturalizm və tolerantlıq ideologiyasının ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyəti dövründə dövlət siyasetinin əsas istiqamətlərindən biri olduğunu və bu gün də Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini diqqətə çatdırıb.

Naxçıvan Dövlət Universitetinin rektoru, professor Saleh Məhərrəmov, Ərzurum bələdiyyəsinin sədri Mehmet Sekmen, Ərzurum valisi Seyfəddin Əzizoglu çıxışlarında Heydər Əliyevin Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin möhkəmləndirilməsi və dövlət siyasetinin əsas istiqamətlərindən biri olduğunu və bu gün də Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini diqqətə çatdırıb.

Konfransın işində Azərbaycan, Türkiye, Qazaxistan, Rusiya və Gürcüstanın 52 nümayəndə iştirak edib. Konfrans öz işini 12 seksiyada davam etdirib.

“Azərbaycan-Ukrayna münasibətlərinin inkişafında Heydər Əliyevin rolü”

Aprelin 12-də Kiyev Milli Linqistik Universitetində “Azərbaycan-Ukrayna münasibətlərinin inkişafında Heydər Əliyevin rolü” mövzusunda növbəti bölmə iclası keçirilib.

Bölmə iclasında universitetin rəhbərliyi, professor-müəllim heyeti və tələbələrlə yanğı Azərbaycanın Ukraynada fəvqələdə və səlahiyyətli səfiri Azər Xudiyev, Ukraynada Azərbaycan diaspor qurumlarının təmsilciliyi, eləcə də ADU rektorunun müşaviri, dosent Seyfəl Həsənov, təhsil fakultəsinin dekanı, professor Fikrət Cahangirov iştirak ediblər.

Konfransda səfir Azər Xudiyev ümummilli lider Heydər Əliyevin ölkəmizin tar-

xindəki yeri və rolü, Azərbaycan-Ukrayna münasibətlərinin dünəni və bu günü, eləcə də perspektivləri mövzusunda çıxış edib.

Universitetin rektoru, professor R.V.Vasko məruzəsində Heydər Əliyevin xatirəsinin Ukraynada da əziz tutulduğunu vurgulayıb. Rektor bildirib ki, bu böyük tarixi şəxsiyyətin Azərbaycan-Ukrayna münasibətlərinin inkişafına verdiyi töhfələr olduqca böyükdir.

Çıxış edənlər müstəqillik dövründə Azərbaycan-Ukrayna dövlətlərərəla əlaqələrinin qurulmasına, eləcə də iki ölkə arasında elm, mədəniyyət və təhsil sahələrində əməkdaşlığın inkişafında Heydər Əliyevin rolunu xüsuslu qeyd ediblər.

“Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi” mövzusunda “dəyirmi masa”

Gəncə Dövlət Universitetində Tələbə Gənclər Təşkilatının təşəbbüsü ilə “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi” mövzusunda “dəyirmi masa” təşkil olunub.

Universitetin mətbuat və ictimaliyətə əlaqələr xidməti bildirib ki, tədbirin keçirilməsində məqsəd tələbələri Azərbaycanın dövlətçilik tarixi haqqında daha ətraflı biliyə yiyələndirmək və bu sahədəki tarixi-siyasi dünayagörüşlərini artırmaqdır.

Tədbir Dövlət himninin səslenməsi ilə açıqelan edilib. Sonra AXC-nin tarixinə aid videoçarx izlənilib.

Rektorun baş müşaviri, dosent Asif Cavadov deyib ki, Prezident İlham Əliyevin 2018-ci ili ölkəkəmzə “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti” ilə etək etməsi tarixi hadisədir. Ölkə başçısının bu qərarı Azərbaycan xalqının dövlətçilik ənənələrinin qədimliyinə, zənginliyinə, dövlətçilik tariximizə verilən yüksək dəyərin bariz nümunəsidir.

Tədbirdə çıxış edənlər bildiriblər ki, mövcudluğun ilk günlərindən xalq hakimiyyəti və insanların bərabərliyi prinsiplərinə əsaslanan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti bütün ölkə vətəndaşlarına eyni hüquqlar verərək irqi, milli, dini, sinfi bərabərsizliyi ortadan qaldırıb. Cümhuriyyət parlamentinin ilyarlılıq fəaliyyəti dövründə qəbul etdiyi qanunlar milli dövlətin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsinə, siyasi və iqtisadi inkişaf, mədəniyyət və maarif sahələrində sürətli irəliləyiş imkanı verib. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti daim sülhsevər siyaset apararaq bütün dövlətlərlə qarsılıqlı əməkdaşlıq əlaqələri yaratmağa və bir-birinin hüquqlarına hörmət prinsipini əsasında münasibətlər qurmağa cəhd göstərib. Dünya birliliyi tərəfindən tanınmış Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyəti sayesində Azərbaycanın beynəlxalq hüququn subyekti olması 1920-ci ilin aprel ayındaki bolşevik işğalından sonra bir dövlət kimi dönyanın siyasi xəritosundan silinmesinin qarşısını alıb. Nəhayət, XX əsrin 90-ci illərinin əvvəlində Azərbaycan keçmiş SSRİ-nin dağılmış nəticəsində yaranmış tarixi şəraitdən bəhrənənən yenidən öz müstəqilliyinə qovuşub.

Sonda vurgulanıb ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin qurdüğü müstəqil dövlət indi onun siyasi kursunu uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin yürütdüyü siyaset nəticəsində dünyada tanınan və inkişaf edən ölkələr sırasında layiqli yer tutur.

NDU-da “Kitab klubu”nın təqdimati olub

Naxçıvan Dövlət Universitetinin iqtisad fakultəsində yeni yaradılan “Kitab klubu”nın təqdimati olub. Tədbirdə çıxış edən universitetin rektoru, AMEA-nın müxbir üzvü Saleh Məhərrəmov “Kitab klubu”nu yüksək qiymətləndirərək qeyd edib ki, təşəbbüs tələbələrinin kitabla olan marağının daha da artırılmasına mühüm addimdır. Rektor klubun fəaliyyətində Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vəsif Talıbovun 2017-ci il avqustun 28-də imzaladığı “Oxunması zəruri olan kitablar haqqında” sərəncamında qeyd olunan kitablara xüsusi yer ayrılmışını vurgulayıb. Qeyd olunub ki, bu kitablar gənc nesildə vətənpərvərliyin, tarixe, milli köklərə bağlılığın formalasdırılması əsaslı təsir göstərəcək ideoloji mənbə rolunu oynayır, uşaq və gənclərin kənar təsirlərdən qorunması üçün dənizgörüşünü zənginləşdirir, dövlətə, dövlətçiliyə, Vətənə, xalqa bağlılıq hissələri aşayırlar.

İqtisad fakultəsinin dekanı əvəzi, dosent Əşrəf Ələkbərov vurgulayıb ki, “Kitab klubu”nın yaradılmasında əsas məqsəd tələbələr arasında kitaba həvəs formalasdırmaq, nitq vərdişlərini artırmaq, məntiqi təsəffükü, yaradıcılıq qabiliyyətini inkişaf etdirməkdir.

“Mühəsibat uçtu və audit” ixtisası üzrə I kurs tələbəsi Mahmud Rzayev təşəbbüskarı olduğu “Kitab klubu” haqqında məlumat verib. Qeyd olunub ki, klub ayda iki dəfə olmaqla toplantı keçirəcək. Tələbələr oxuduqları kitabı klub üzvləri ilə müzakirə edəcəklər.

Sonra Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin “Oxunması zəruri olan kitablar haqqında” sərəncamında qeyd olunan “Mister Hemferin xatirələri” (“İngilis casusunun etirafaları”) kitabının klub üzvlərinin iştirakı ilə müzakirəsi keçirilib.

Şirkət tələbələrə xüsusi təcrübə proqramları təklif edir

Bakı Ali Neft Məktəbi (BANM) ilə informasiya və telekommunikasiya sahəsində fəaliyyət göstərən “ATL Tech” şirkəti arasında əməkdaşlıq haqqında razılılaşma imzalanıb. İmzalanma mərasimində BANM-in rektoru Elmar Qasımov, “ATL Tech” şirkətinin icraçı direktoru Rəşad Mirzəyev, texniki direktoru Vürgün Hacıyev, təlim üzrə koordinatoru Xənim Axundova, həmçinin ali məktəbin professor-müəllim heyəti və tələbələri iştirak ediblər.

Tədbirdə rektör Elmar Qasımov İT konsalting, sistem integrasiyaları, program təminatı və həllər kimi istiqamətlərdə geniş çeşiddə xidmətlər təklif eden “ATL Tech” şirkəti ilə BANM-in münasibətlərinin inkişaf etməsindən məmənnəliliyini bildirib. Rektor ali məktəbin tələbələrindən iki neferin artıq bu şirkətin əməkdaşlığı olduğunu deyərək digər tələbələri də “ATL Tech”-in BANM-in tələbələri üçün yaratdığı xüsusi təcrübə proqramlarından yararlanmağa və bu sahədə biliklərinin artırılmasına çağırıb.

“ATL Tech”-in texniki direktori Vürgün Hacıyev şirkətin fəaliyyətindən bəhs edən geniş təqdimat edib.

Təqdimatdan sonra “ATL Tech” şirkətinin icraçı direktoru və BANM-in rektoru iki müəssisə arasında əməkdaşlıq haqqında razılılaşma imzalanıblar.

Mərasimdə “ATL Tech”-in əməkdaşı, BANM-in “Proseslərin avtomatlaşdırılması mühəndisliyi” ixtisasının IV kurs tələbəsi Əmirəslan Baxşılı şirkətdə gördüyü işlər haqqında təsəssüratlarını tələbə yoldaşları ilə paylaşıb.

ADAU-da “Elektron kənd təsərrüfatı” informasiya sistemi ilə bağlı tədbir keçirilib

ADAU-da ölkədə yaradılan “Elektron kənd təsərrüfatı” informasiya sisteminin mövcud vəziyyəti, qarşıda duran vezifələr, layihənin icrasında bu ali təhsil müssəsəsinin potensial imkanlarından istifadə ilə bağlı tədbir keçirilib.

ADAU-nun metbuat xidmətindən verilən xəbərə görə, tədbiri rektor, AMEA-nın müxbir üzvü, professor İbrahim Cəfərov açıb. Rektor deyib ki, universitetin maddi-texniki bazasının müasirədirilməsi tədbirləri çərçivəsində informasiya texnologiyaları avadanlıqları, program və sürətli internetle təminat, müvafiq ixtisaslar, o cümlədən “yerquruluşu, torpaq və şəhər kadastrı”, “informasiya texnologiyaları”

ixtisasları üzrə mütəxəssis hazırlığının aparılması universitetdə bu sahədə böyük imkanları olduğunu deməyə əsas verir. Xüsusi “Yeqruluş” və “İnformasiya texnologiyaları” kafedralının müasir avadanlıqlarla və programlarla təminatı, elmi-pedaqoji kadrların mövcudluğu, beynəlxalq seviyyəli layihələrin icrası qeyd olunan sahə üzrə kifayət qədər təcrübənin formalaşmasına səbəb olub. Bütün bu imkanlardan səmərəli istifadə etmək “Elektron kənd təsərrüfatı” informasiya sisteminin komponentlərinin uğurla icrasına dəstək universitetin qarşısında duran en mühüm vezifələrdən biridir.

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin aparat rəhbəri İlham Bayramov tədbirdə “Elektron kənd təsərrüfatı” informasiya sisteminin yaradılması prioritetləri, komponentləri və layihə çərçivəsində görüləcək işlər barədə məlumat verib.

Sonra “Elektron kənd təsərrüfatı” sisteminin məlumat bazasının formalasdırılması üçün tələbələr, bu istiqamətdə universitetlə əməkdaşlıq imkanları, o cümlədən müvafiq sahə üzrə mütəxəssislerin, bakalavrların, magistrantların, doktorantların prosesə cəlb edilməsi və onlara təlimlərin keçirilməsi məsələləri müzakirə olunub.

"Təhsil haqqının yüksəkliyi təhsilin daha keyfiyyətli olmasına dəlalət etmir"

Ruhiyə DAŞSALAHLİ

Universitetlərdə təhsil haqqı yüksəkdir. Xüsusən müasir dövrün tələbinə uyğun ixtisasların təhsil haqqına yaxın durmaq olmur. Üstəlik, ali məktəbə daxil olan tələbədən birinci kursun ödənişi tam və güzətsiz tələb edilir. Neticədə Azərbaycanda təhsilin əlçatışlığını tomin etmək məqsədilə həyata keçirilən islahatlara "kölgə" düşür.

Universitetlər bu məsələdə öz argumentini səsləndirir, tələbində haqlı olduğunu əsaslandırmışdır. Bəs, haqlıdır mı? "Azərbaycan müəllimi" məsələni Azərbaycan Dillər Universitetinin prorektoru Əfqan Abdullayevlə birgə aşasdırmağa çalışıb.

- Əfqan müəllim, öncə təhsil haqqını kimin müəyyənləşdiriyinə aydınlaşdırır. Bu qızarı kim verir?

- Bu barədə hər bir universitet özü qızar verir. Fakültələr üzrə qiymətlər müəyyənləşdirilir. Mütəxəssisler qızar verəndən sonra universitet Elmi Şurasının müzakirəsinə çıxırlar. Burada verilen qızar Təhsil Nazirliyinə, Təhsil Nazirliyi tərafından Nazirlər Kabinetinə və Dövlət İmtahan Mərkəzine təqdim olunur.

- Bəs, mütəxəssislər ixtisasın dəyərini nəyə əsasən müəyyənləşdirirlər? Ümumiyyətlə, təhsil haqqının formallaşmasına hansı parametrlər nəzərə alınır?

- Birinci və əsas parametr bazar qanunlarından: tələb və təklif. Bazar neyti tələb edir, həmin sahə üzrə mütəxəssis hazırlayanlar da bu fəsati dəyərləndirirək daha çox qazanmağa çalışırlar. Axi, həmin məhsul bazar gözleyir. Müəssisə bilir ki, bu sahə üzrə kadri hazır olan kim, onu işə götürəcəklər. Kadri da bu sahə üzrə dərhal iş tapa biləcəyinə əmin olduğundan tələb olunan istenilen məbləğdə təhsil haqqını ödəyib həmin ixtisası yiyələnməyə çalışır. Bu, bizdən asılı olmayan parametirdir. İkinisi, bir az da subyektiv amillərdən asılı olan parametrlər var. Burada subyekti alıb təhsil müəssisəsinin özüdür. Tutaq ki, universitet hesab edir ki, onun hər hansı ixtisas üzrə buraxdıq kadr başqa ali təhsil müəssisələrinin eyni ixtisas üzrə buraxdıq kadrdañ da keyfiyyətdir. Bunun üçün əlində əsasları da ola bilər. Ənənəsi, müəlliimlərinin daha keyfiyyətli olması, xaricdə təhsil almış, ya da xaricdən dəvət olunan mütəxəssislərin dörs deməsi, maddi-texniki bazannı daha güclü, təhsil mühitinin dəha əlverişli olması və s. Bu argumentlərlə çıxış edən istenilen universitet ixtisaslar üzrə dəha yüksək təhsil haqqı tələb edə bilər. Tutaq ki, ADU-də ingilis dili müəllimliyi üzrə təhsil haqqı 2500 manatdır. Çünkü əmək bazarında ingilisləli mütəxəssislərə daha çox ehtiyac var. Alman dili müəllimliyinə Azərbaycan bazarında tələbat yoxdur. Söhbət dildən yox, ixtisasa olan ehtiyacdən gedir. Bu amili nəzərə alıb alman dili müəlliimliyi ixtisası üzrə təhsil haqqını 1500 manat olaraq müəyyənləşdirmiş. Odur ki, kim keyfiyyətli təhsil almaq isteyirse, həmin təhsil haqqını ödəyib oxuyaçaq. Keyfiyyəti kim müəyyən edir, həmin təhsil müəssisəsi bu iddiadır. Nə qədər haqlıdır? Bunlar məbləğdən başqa bir tərifidir.

Universitetin reytingi rəqabətin formallaşmasına təsir edir

- Təsdiq olunması üçün qiymətlərin Təhsil Nazirliyinə göndərildiyini vurğuladım? Qurumun mövqeyi bu məsəldə necə olur? Təhsil Nazirliyi keyfiyyətin müəyyənləşdirilməsində iştirak etmir?

- Universitetin verdiyi təhsilin keyfiyyəti ilə bağlı iddialarının nə qədər əsaslı olması hazırlanın kadr-ların keyfiyyətində özünü göstərir. Bu səbəbdən onların təsdiq edib Təhsil Nazirliyinə göndərdiyi rəqəmlərə de müdaxilə olunmur. Nazirlikdə hesab edirlər ki, universitetin nüfuzu qiymətə uyğun deyilsə, heç kim getməyəcək, ixtisas yerləri boş qalacaq. Yaxşı təhsil verir, reytingi yüksəkdir, təhsil haqqının yüksək olmasına baxmayaq, təhsilənən yüksək olacaq. Təcrübə göstərir ki, doğru fikirlərənər. Çox yüksək təhsil haqqına baxmayaq, hətta ənənəvi yerdə böyük rəqabət mühitini yaranan təhsil müəssisələri var. Universitetin cəmiyyətdəki reytingi rəqabətin formallaşmasına əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir. Həmin reytingə görə, ADU dil hazırlığı üzrə ölkədə aparıcı yeri sahibdir. Elə ixtisaslar var ki, Dillər Universitetində başqa ali təhsil müəssisələri ilə müqayisədə dəha yüksək təhsil haqqı tələb olunur. Tutaq ki, bayaq qeyd etdiyimiz ingilis dili müəllimliyi üçün Azərbaycanın başqa universitetlərində dəha əsəri təhsil haqqını ödəyib. Ancaq Azərbaycan Dillər Universitetində bu ixtisas üzrə təhsil haqqı yüksəkdir. Çünkü ADU ənənəvi olaraq ingilis dili müəllimi ha-zırlayan universitetdir. Ona görə də hesab edir ki, bizim müəlliimlərimiz bu sahə üzrə dəha kamıl mütəxəssislərdir. Programımız dəha müəkkəmlərdir. Xarici əlaqələrimiz başqa təhsil müəssisələrindən dəha yaxşıdır. Bunları nəzərə alanda, bizi hazırladığımız kadrular dəha keyfiyyətli hesab oluna bilər. Ancaq başqa universitetlərə müqayisədə çox aşağı qiymətlər qoyduğumuz ixtisaslar da var. Məsələn, regionşunaslıq üzrə təhsil haqqı 1000 manatdır. Ümumiyyətlə, ADU-də ənənəvi ixtisaslar üzrə qiymətlər 1000-2500 manat arasında dəyişir. Dövlət sifarişi əsasında olan ixtisasların qiymətlərini dövlət müəyyənləşdirir. Bir tələbə üçün 1700-2300 AZN müəyyənləşdirilir. Həmin məbləğdən başqa bir tərifidir.

eyni ixtisas üzrə ödənişli təhsil alan tələbənin təhsil haqqından cüzi aşağıdır.

- Belə cixır ki, keyfiyyəti bazar müüyyənləşdirir?

- Tutaq ki, maşın istehsal edən coxşayı şirkət var. Onlardan bir neçə öz məhsullarına yüksək qiymət qoyur və həsab edir ki, onun maşınları bu dəyərdir. Səbəb olaraq da bazarı göstərir. Keyfiyyəti, dözmüllüyü, rahatlığı ilə bazarın tələbənin uyğun olduğunu iddia edir. Ənənə təsdiq olunduğu tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. Ola bilə ki, on çox satılan ən keyfiyyətli yox, on ucuza maşın olar. Bazarda kütləvi istifadə üçün nəzərdə tutulan ucuz məhsullar da var, az sayda, yüksək keyfiyyətə bahalı məhsullar da. Döydək universitetlər də belədir. Həm bahalı universitetlər var, hem də ucuz. Məsələn, Harvard Universiteti dənədə təhsil haqqı yüksəkdir, orada təhsilin dəha keyfiyyətli olmasına təsir edir. Məsələn, Harvard Universitetində təhsil almışam və burada bütün ixtisaslar üzrə keyfiyyətli kadr hazırlanmışdır. "Tələbə hər hansı ixtisas üzrə məhz burda oxusa, keyfiyyətli mütəxəssis olacaq" fikri real deyil. Burada iki tərəf var: təhsil səfəri və təhsilənən. İkisinin də parametrləri biri-birinə uyğun gəlməlidir ki, netice də yüksək olsun. Keyfiyyətli təhsil verməkə məsələ bitmir. Təhsilənən də eyni keyfiyyətə qəbul etmirsə, burada yüksək səviyyəli mütəxəssisən dənişənə yersizdir. Çünkü hamının intellekt səviyyəsi eyni deyil.

Bəhanələr təhsil haqqını qaldırmaq üçün səbəb deyil

- Barəsində dəyişdikdən subyekti amillərdə ali təhsil müəssisələri kommunal xərclərinin çoxluğunu,

saxlanma xərclərinin böyük olduğunu, Tarif Şurasının qərarlarını, inflyasiya və başqa amilləri əsas gətirib təhsil haqqını qaldra bilərmi?

- İndeksasiya olunmalıdır. Ancaq hər dəfə indeksasiyanı bəhane getirib təhsil haqqını artırmağa da etdiyən yoxdu. Çünkü dövlət de qiymətlərin səni şəkildə artırılmasına yol verilməməsi üçün vəziyyəti nəzarətdə saxlayır. Universitet iddia əralı süra biler, ancaq bu, iddiyalarının hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəhərinin hamısını tətbiq edəcəyi anlaşılmışdır. İşq pulunun artırığını eyni soviyyədə deyil axı. Hami programı eyni soviyyədə menimsəyə bilməz. Ona görə də bu məsələyə dəha geniş prizmadan yanaşmaq lazımdır. Bu baxımdan, ali məktəbənən əməkdaşlığı ilə bəh

Şagırdlərin tədqiqatçılıq qabiliyyətinin inkişaf etdirilməsi

Vaqif MAHMUDOV,
Bakı şəhəri 177 nömrəli tam orta
məktəbin müəllimi, təhsil əlaçısı,
akademik M.Mehdizadə
müükafati laureati

Şagırdların hərəkətli, sərbəst və yaradıcı inkişafı şəxsiyyətönümlü təlimde əsas məqsəd kimi qarşıya qoyulmuşdur. Müəllim şagırdlara müəyyən biliklər verməsi ilə bərabər həm də onlara öyrənməyi öyrətmək, əldə etdiyi informasiyalardan istifadə etmək bacarığını aşılmalıdır. Müəllim və şagird təlim prosesində bərabərhüquqlu üzvlərdir və müəllim bələdçi rolü ilə şagırdlərdən forqlərin. Sınıfda hər bir şagird özünü bərabərhüquqlu şəxsiyyət kimi derk edir, yoldaşlarını şəxsiyyət kimi görür və özünə, onlara hörmət etməyə başlayır. Bu cür təlimdə şagırdlər qarşılıqlı hörmət, əməkdaşlıq mühitində fealiyyət göstərirler.

Təlimdə müəllimin rolü böyükdür. Müəllim diskussiyam idarə edir, köməkçi suallar verir, şagırdlərə tənqidi fikirləri, öz-özüne nəzarəti, özünüqiyətləndirməni, müştəqiliyi və s. keyfiyyətəri üzə çıxarı və inkişaf etdirir.

Müəllim bilik və bacarıqların praktik fealiyyətdə effektli, səmərəli tətbiq edilməsinə əldə olunmuş bilik və bacarıqların tekrarlanması ilə formalasdır. Şagırdların fealiyyətini qalışmaqla, onların sualların özürünün cavablandırmasına səraflar yaratmaq, qarşılıqlı dialogların qurulmasına üstünlük vermek daha məqsədəyündür.

Şagırdların tədqiqat aparması müasir dərsin en böyük üstünlüklerindən biri olmaqla bərabər, həm də onların axtarıcılıq və tədqiqatçılıq bacarıqlarını inkişaf etdirir. Təcrübə-

lər göstərir ki, təfəkkür fəaliyyətinin, fərqli fikirlərin müzakirəsi şagırdlərə müzakirə etmək və düzgün nəticə çıxarmaq qabiliyyətini möhkəməndirir. Dərsdə "soni öyrədirdəm" yox, "biz birləkde öyrənirik" prinsipini müəllim və şagırd arasında tətbiq edir, yoldaşlıq, hörmət, məhəbbət hissələrini formalasdır. Şəxsiyyət-yönümlü təlim şagırdların idrak, yaradıcılıq, tədqiqatçılıq qabiliyyətlərinə və fənlərə marağını artırır. Nəticədə, təlim-tərbiyə prosesində şagırdlərin fealiyyətini yüksəldir, psixoloji gərginliyi azaldır. Bu da şagirdin təlimdən etdirməsinə gətirir çıxarı.

Şəxsiyyət-yönümlülük şagırdın şəxsiyyətinin yönəlməsi və nəzərə alınmasını əsas götürür. Bu baxımdan belə təlim prosesi bir şagirdin fordi nümayis etdirməyə, özünü qiyamətləndirməyə, sərbəst bilik və bacarıq əldə etmək, bu bilikləri onun üçün maraq kəsb edən müxtəlif fealiyyət sahəsində tətbiq etməyə imkan yaradır.

Müştəqil, yaradıcı gənclər tərbiyə etmək məktəb qarşısında duran müəllim vəzifələrindən. Danılmaz faktdır ki, qabiliyyəti, istedadlı şəxslər cəmiyyətin aparıcı qüvvələridir. İstedad, demək olar ki, hər bir şagirdde var. Ancaq bu istedadın üzə çıxarılması, inkişaf etdirilməsi məktəbin, müəllimin üzərinə düşür. İstedad, ilk növbədə fealiyyət prosesində təsəkkül tapır. Təlim prosesi nə qədər məqsədəyən qurulsalar, şagirdin istedadı da bir o qədər tez üzə çıxar və inkişaf edir. Deməli, hər bir şagirdin sirlə, qoribə döyməsinə ilkin olaraq müəllim daxil olur. Müəllim şagırdın qabiliyyətini düzgün müəyyənləşdirməkdə, ona fordi yanaşmaqdə, inkişafına düzgün istiqamət vermekdə yardım göstərir.

Bütün bunlar müəllimlərdən hər hansı bir fənnin tədrisində işini yüksək səviyyədə qurmağı tələb edir. Fikrimizcə, həm texniki, həm də humanitar fənləri tədris edən müəllimlər daha böyük əzmlə bu işə diqqət ayırmalıdırlar.

43 ildən artıqdır ki, riyaziyyat və informatika fənlərinin tədris edirəm. Pedagoji fealiyyətə başladığım ilk gündən işimə ciddi, məsuliyətə yanaşmışsam. Lakin son illərdə tətbiq etdiyimiz yenidən texnologiyaları göstərdi ki, doğrudan da bir müəllim kimi həm fealiyyətimiz, həm də düşünsə tərəzimizdə böyük döntüs yaratmalyıq. Bu günün uşaqları dünənin uşaqları deyil, onların maraq dairələrə də, dünyaya baxışı da, dərslərə münasibətləri də tam fərqlidir. Təlimin keyfiyyətini yüksəltməye çalışın, eyni zamanda şagırdların yaradıcı təfəkkürünə və tədqiqatçılıq qabiliyyətinin inkişaf etdirilməsinə nail olmaq istəyin hər bir müəllim, məmənlik fikrimə, şagırdlərə fərdi yanaşmağı hemisət üstünə tutmalıdır.

Şagırdların tədqiqatçılıq bacarıqlarının formalasmasına kömək edən yollar və vasitələr aşağıdakılardır:

- Elmi-tədqiqat fealiyyətinə məyilli olan istedadlı şagırdləri vaxtında aşkarlaşdırma;

- Məvcud yaradıcılıq potensialları nəzərə almaqla onların göləcək peşə istiqamətlərini müəyyənləşdirmək;

- Şagırdlərə elmi yaradıcılıq maraq yaratmaq, onların tədqiqatçılıq bacarığını inkişaf etdirmək;

- Şagırdlərə elmi dünyagörüşün formalasdırılması istiqamətində sistemli iş aparmaq;

- Tanımmış alım və mütəxəssisleri tədqiqatçılıq qabiliyyəti olan şagırdlərlər işə call etmək;

- Şagırdlərin elmi cəmiyyətlərə, intellektual klub və dərnəklərdə temsil olunmasının təmin etmək;

- Tədqiqatçılıq bacarığı ilə fərqlənən şagırdlərlə elmi məruza ilə çıxış etmək, referatlar hazırlamaq, birgə elmi layihelerde iştirak etmək və vərdişləri formalasdırılmasına olvərisi şərait yaratmaq;

- Müəyyən edilmiş istiqamətlərə sadə elmi araşdırmlar aparmaq, kicik-həcmli məruza, tezis, referat və hesabatlar hazırlanmaq və s.

Fənləri öyrənərkən ayrı-ayrı mövzulara yaradıcı yanaşmaq üçün

fənn müəllimlərindən tədris prosesi-ni canlı qurmaq tələb olunur.

Bu gün istedadlı şagırdləri üzə çıxarmaq və onlardakı bu qabiliyyəti inkişaf etdirmək üçün müxtəlif metodlar mövcuddur. Bunnarın içərisində şagırdlərin tədqiqatçılığı cəlb edilmiş xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bunun üçün ilk növbədə, hər şagirdin istedadının, qabiliyyətinin məhz hənsi sahəyə olduğunu müəyyən etmək lazımdır. Şagırdlərin bütün xüsusiyyətlərini nəzəre alaraq onların yaradıcılıq qabiliyyətinin üzə çıxarılması üçün tədqiqatçılığı cəlb olunması faydalıdır.

Ümumiyyətə, şagırdlər üçün tədqiqatçılıq qabiliyyətini inkişaf etdirmək üçün hansı yollarдан, metodlarda istifadə etmək faydalıdır.

Riyaziyyat dərslerinin daha səmərəli keçməsi, daha yaddaşalan olmasının üçün müəllim şagırdlərin maraq dairələrinə müvafiq olaraq ayləncəli və düsündürəcü məsələlərdən, tapmacalardan, nağıllardan, ayləncəli riyazi krossvordlardan istifadə etməlidir. Nağlı, şeir, müsələlər tapmacalar vasitəsilə keçilən dərslər şagırdlərə güclü emosional təsir göstərir. Bunun nəticəsində onlarda daha möhkəm, dərin biliklər formalasdır.

Şagırdlərə yaradıcı təfəkkürünə və tədqiqatçılıq qabiliyyətinin düzgün istiqamətdə inkişaf etdirilməsi onları böyük uğurlara aparır çıxarı bilər. Ancaq nəzərə almaq lazımdır ki, hər şagirdi tədqiqatçılığı, axtarışa cəlb olmayışdır. Şagırdlərə qarşılıqlı tərəfəndən menimsənilər.

Məsələ həlli müştəqil təfəkkürün növlərindən biridir. Onun məqsədi ədədlər üzərində əməllərə aid hesablama vərdişlərinin inkişaf etdirilməsi, gündəlik həyatda işlənən komiyetlərlər, onlar arasında münasibətlərə tanışlıq, səhər həndəsi təsəvvürələr formalasdırmaq, bu biliklər məsələ həlli və hesablamalar da tətbiq etməyi öyrətməkdir.

Məsələlərin həllində elə metodlar tətbiq edilməlidir ki, şagırdləri müştəqil mühakimə yürütməyə, oxşar və fərqli cəhətləri aşdırmağa,

ümumiyyətdirmə aparmağa, neticə çıxarmağa yönəlsin, onlarda çox da çatın olmayan məsələlərin həlli ilə əlaqədar qismən axtarılıq və tədqiqatçılıq qabiliyyətini inkişaf etdirsin.

Nəzərə almaq lazımdır ki, şagırdlərin riyazi məsələlərin həllinə və təbliğinə aid əldə etdikləri bilik və bacarıqlar riyaziyyatın, o cümlədən bir sırada digər fənlərin menimsənilməsində əhəmiyyətli rol oynayır.

Həyata götürülmüş məsələləri həll etdirmək həm də şagırdlərdə şurulur və möhkəm hesablama vərdişlərinin formalaslaşmasını inkişaf etdirir. Şagırdlər riyazi məsələlərinə vəsitsəsi həyati hadisələri öyrənir, itehsal sahələri ilə tanış olurlar.

Riyaziyyat dərslerinin daha səmərəli keçməsi, daha yaddaşalan olmasının üçün müəllim şagırdlərin maraq dairələrinə müvafiq olaraq ayləncəli və düsündürəcü məsələlərdən, tapmacalardan, nağıllardan, ayləncəli riyazi krossvordlardan istifadə etməlidir.

Şagırd şəxsiyyətinin daim uşa tutmaq, müəllimin öz peşəsinə, şəxsi nüfuzuna olan sayının tərkib hissəsi olmalıdır. Hansı şəraitdə vəzifəsini yerinə yetirməsindən asılı olmayaraq, məmənlik fikrimə, müəllim dərk etməlidir ki, öz şagırdlərinə yüksək seviyyədə xidmət etmək onun yalnız şəxsi isteyi yox, peşə borcudur.

Hazırda fealiyyət göstərdiyim 177 nömrəli tam orta məktəbin nəzərdə yuxarıda qeyd olunan bu və ya digər məsələləri həyata keçirmek məqsədilə direktor Günel Xanlarovanın təşəbbüsü ilə "Məntiq dərnəyi" açılıb. Tədqiqatçılıq və yaradıcı qabiliyyətləri ilə fərqlənən şagırdlər dərnəyə üz qəbul edilərlər. Sonda onu deyə bilərəm ki, 45 dəqiqəlik dərs müddəti tədqiqatçı şagırd və müəllimlər üçün məhdud olur. Şagırd öz düşündürünən tərəfənən istifadə etdirə bilər, ya da şagird özü üçün hansı fənn dərindən yiyələnmək istədiyini, hansı fəndə özünü daha çox təsdiq edə biləcəyini kəsf edər.

Şagırdlər tədricən tədqiqatın məhəllələrini mənimsəməlidirlər.

İnteraktiv metodlar təlimin keyfiyyətinin yüksəldilməsində əsas amillərdəndir

Bu prosesdə şagırdlərin feallığı maksimum dərəcədə artır

Narinqül FƏTƏLİYEVƏ,
Qax rayon Döymədaglı kənd tam orta
məktəbinin direktoru, riyaziyyat müəllimi

Hər bir fənnin tədrisinin özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. Riyaziyyat dərslerində şagırdlərdə təfəkkür prosesi sürətlənir, idarət feallığı artır, eləcə də müəllim onlara düzgün istiqamət vermekle riyazi bilikləri yiyələnmələrinə tömən edir. Müəllim dərsdə müxtəlif təlim üsul və formalarından istifadə etməklə şagırdləri tədqiqatçılıq, düshümə və axtarışlar aparmağa yönəldir. Riyaziyyatın tədrisi zamanı şagırdlər ölçmə və hesablamaların ləvazimatlarından istifadə etməyi, şifahi və yazılı formada dəqiq və ya təqribi hesablamalar, rasional ifadələr üzərində eynilik çevirmələri aparmağı, xətti və kvadrat tənlikləri, xətti bərabərsizliklər sisteminə həll etməyi, funksiya anlayışından və qrafiklərin qurulması, araşdırılması, müstəvi figurların və sadə fəza cəsimlərinin xassələrinin praktik həndəsi məsələlərin həllində tətbiq etməyi, sadə həndəsi qurmalar və ölçmələr aparmağı, riyazi və statistik məlumatları toplamağı, araşdırmaqlar aparmağı, nəticəni, müxtəlif həyati məsələlərin həllində riyazi bilikləri tətbiq etməyi, fealiyyətləri layihələndirməyi, onların əsasında algoritmlar qurmağı, nəticələri yoxlayıb qiymətləndirməyi öyrənir və müvafiq bacarıqlara yiyələnir.

Təlim prosesində şagırdlərin bilik, bacarıq və vərdişlərə yiyələnmələri üçün

passiv, aktiv (fəal) və interaktiv metodlar istifadə olunur. İnteraktiv təlimdə aktiv təlimin bəzi ümumi cəhətlərinin olmasına baxımla onlar bir-birindən fərqlənərlər. Belə ki, interaktiv təlimdə yalnız müəllimlərlə şagırdlər deyil, həm də şagırdlər öz aralarında səhəbat və dialog rejimində fealiyyət göstərirler. İnteraktiv metodlar biliklərin şagırdlərə hazır şəkildə verilməsi deyil, bu biliklərin daha çox onların özlərinin birlikdə axtarıb tapmalarını nəzərdə tutur. Bu prosesdə şagırdlərin fealiyyəti maksimum dərəcədə artır, onlarda müştəqil dərəcədən tətbiq etmək istənilən şəhərətən tətbiq etməyi öyrətməkdir. Riyaziyyatın tədrisi şagırdlərin fealiyyətini inkişaf etdirə bilər. Müştəqiliş, şagırdın həllindən əməllərə aid hesablama vərdişlərinin inkişaf etdirilməsi, gündəlik həyatda işlənən komiyetlərlər, onlar arasında münasibətlərə tanışlıq, səhər həndəsi təsəvvürələr formalasdırmaq, bu biliklər məsələ həlli və hesablamalar da tətbiq etməyi öyrətməkdir.

Riyaziyyat fənninin tədrisi şagırdlərin məntiqi təfəkkürün formalaslaşmasında mühabikəm qabiliyyətinin yüksəldilməsində böyük rol oynayır. Riyazi məsələlərin həllindən şagırdlər səmərəli düşünmə vərdişlərini formlaşdırmaq və problemin həlli yollarını tapmaq bacarığı yaranır.

Tətbiqəmə əsaslanaraq istifadə etdiyim üsullarla bağlı bəzi fikirlərimi paylaşıbmışım. Şagırdlərə BİBÖ cədvəldən istifadə etməklə düzbucaqlı üçbucaq bəlgini bildiklərini, bilmək istədiklərini qeyd etmələri təsdiq etməm. Pifaqor haqqında nəzəri məlumatları IKT-dən istifadə etməklə şagırdlərə çatdırırıram.

VIII sinifdə Pifaqor teoreminin tədrisində əsas diqqət yetirilek məsələləri aşağıdakılardır:

1. Qazanılmış riyazi bilikləri tətbiq edə bilmək bacarıqları formalasdırmaq;
2. Riyazi cihaz və alətlərdən səmərəli istifadə etmək;
3. Elmi və tədris xarakterli informasiyanı</li

Respublika fənn olimpiadalarının yarımfinal turunun nəticələri elan olunub

7-8 aprel 2018-ci il tarixlərində keçirilən fənn olimpiadalarının final turunda iştirak hüququnu qazanan şagirdlərin 23-27 aprel 2018-ci il tarixlərində www.olimpiada.edu.az saytında elan olunub.

“Respublika fənn olimpiadalarının təşkili və keçirilməsi qaydaları”na əsasən, olimpiadaların respublika mərhələsinin final turuna müvafiq fənn və sinif üzrə ən yaxşı nəticə göstəren 20 şagird ve siyahı üzrə 20-ci şəxslər eyni bal toplayan məktəblilər

dəvət olunurlar.

Respublika fənn olimpiadalarının final turunda iştirak hüququnu qazanan şagirdlərin 23-27 aprel 2018-ci il tarixlərində www.olimpiada.edu.az saytında qeydiyyatdan keçmələri xahiş olunur.

Respublika fənn olimpiadalarının final turu 4-6 may 2018-ci il tarixlərində Bakı şəhərində keçiriləcək.

Qeyd edək ki, Respublika fənn olimpiadaları Kapital Bankın baş sponsorluğu ilə həyata keçirilir.

TRT Bakı nümayəndəliyinin rəhbəri “Beynəlxalq Jurnalistika Məktəbi”ndə olub

“Beynəlxalq Jurnalistika Məktəbi”nin növbəti təlimi keçirilib. Layihənin budəfəki görüşü “Müəssis TV jurnalistikasında xəbor standartları” mövzusunda baş tutub. Layihə rəhbərlərindən olan, jurnalistika fakültəsinin dekanı, dosent Vüqar Əliyev təlimçi, TRT-nin Bakı nümayəndəliyinin rəhbəri Murat Akkoç Bakı Dövlət Universiteti jurnalistika fakültəsinin tarixi, inkişafı və müasir durumu ilə bağlı məlumat verərək görüşü açıq elan edib. Da-

ha sonra M.Akkoç TRT-nin formalşaması, onun Türkiye televiziya məkanında yeri və rolü, bugünkü pozisiyoti, yenilikləri ilə bağlı iştirakçılarla bilgi verib. TRT-nin müxtəlif qurumlarının fealiyyətindən danışan təlimçi tələbələrə TV jurnalistikası, onun əsasları və xəborlər-verilişlərin standartları haqqında da səhbat edib. O, həmçinin iştirakçılarla öz təcrübəsinə və Türkiyədəki yeni medianın özəlliklərini böyük.

Respublika Uşaq-Gənclər İnkışaf Mərkəzinin komandası qalib olub

Azərbaycan Taekvondo Federasiyasının dəstəyi və “Ümid” taekvondo klubunun təşkilatçılığı ilə “İlk liqa kuboku” keçirilib.

Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan Respublika Uşaq-Gənclər İnkışaf Mərkəzinin uşaq, yeniyetmə və gənclərdən ibarət 111 nəfərlik taekvondo komandası məşqi El-məddin Vəliyevin rəhbərliyi ilə “Daedo international” elektron sistemlə təchiz edilən yarışda iştirak edib. Komanda Azərbaycan taekvondo tarixində ilk dəfə olaraq 13 qızıl medal ilə 1 yeri qazanmaqla

“İlk liqa kuboku” və “İlk komanda kuboku”nun sahibi olub.

Yarışın keçirilməsində əsas məqsəd taekvondo idman növünün təhlili və inkişaf etdirilməsi, idmançıların yarış təcrübəsinin və ustalıqlarının artırılmasından ibarət olub.

İki gün davam edən turnirdə 37 komandanın 625 uşaq, yeniyetmə və gənc taekvondo qüvvələrini sınayıb.

Yarışlar Azərbaycan Boks Federasiyasının idman zalında keçirilib.

Məktəb psixoloqları ilə görüş keçirilib

Sakir CƏFƏROV

Abşeron Rayon Təhsil Şöbəsində rayonun ümumtəhsil məktəblərinin psixoloqları ilə görüş keçirilib.

Rayon təhsil şöbəsinin ictiyətli əlaqələr üzrə müsəlmanı Aysel Tahirovanın verdiyi məlumatə görə, görüşdə təhsil şöbəsinin eməkdaşları, “Psixoloq” qəzetinin baş redaktoru Tahir Heydərov iştirak edib.

Metodkabinet müdürü Sevil Əliyeva bildirib ki, məktəb psixoloqlarının başlıca vəzifələri psixofünlük və psixodiagnostik iş prosesində təhsildə çətinliklərə qarşılaşan, inkişafı və davranışında çatışmazlığı olan uşaqları üzə çıxarılmış məqsədi ilə şagirdlərin

intellektual və şəxsi emosional inkişafının fordi-psixoloji xüsusiyyətlərini öyrənmək, siniflərdə və qruplarda sosial-psixoloji mühiti tədqiq etməkdir.

Daha sonra təhsil şöbəsinin psixoloqu İstək Bəxtiyarova məktəblərdə psixo-pedaqoji işin aparılması, məarifləndirici tədbirlərin keçirilməsi, valideyn komitələri ilə iş, sağlam hayat tərziinin təbliği, zərərlər vərdişlərə qarşı mübarizə, sosial şəbekələr və onlardan istifadə, şagirdlərə iradi-psixoloji keyfiyyətlərin formalşdırılması və gücləndirilməsi istiqamətində görüləcək işlər barədə otaflı məlumat verib.

Sonda psixoloqları maraqlandıran suallar cavablandırıldı.

⇒ Əvvəli səh.1

Birinci növbənin dörsələri saat 8:00-da başlayır, 13:00-da bitir. Bundan sonra ikinci növbə saat 13:15-da başlayır və 18:00-da bitir. Dörsələrə tənəffüs 5, böyük tənəffüs isə 10 dəqiqədir. Məhz bu ikinövbəlik tənəffüslerin çox qısa olmasına səbəb olur. Nəticədə həm şagird, həm də müəllim 5 dəqiqəlik tənəffüsle dalbadal 5-6, hətta 7 saat tödris prosesində olurlar. Belə olan təqdirdə təbii ki, günün sonlarına yaxınlaşdıqca onlarda yorğunluq özünü bürüzə verir ki, bu da tödrisin keyfiyyətinə birbaşa mənfi təsir göstərir.

Beş dəqiqəlik tənəffüs: yetərlidirmi?

Niyazi RƏHİMOV

Müşahidələrimiz zamanı bir məsələ xüsusi olaraq dıqqətimizi çəkdi. Belə ki, məktəblərin birində 54 yaşlı bir müəllimin gün ərzində iki növbədə 9 saat dərəcə yolu olduğunu öyrəndik. İndi siz düşünün, 5 dəqiqəlik tənəffüsle 9 saat dalbadal dərəcədən ne qədər keyfiyyəti hesab oluna bilər? Bəs, buna şərait yaranan kimdir? Məktəb rəhbərliyi, yoxsa müəllimin öz istəyi? Etiraf edək ki, məktəblərimizdə müəllimlərin on sevəndiyi amillərden biri də derslərə fasilənin olmasına tərəfdarı olan direktor buna “pəncərə” deyil ki, ekseriyət müəllimlər “pəncərə” olmasına istəmir. Bu müəllimin dərəcədən tez biribir evə tez getmek isteyindən irəli gəlir. Nəticədə həmin müəllimlər istər-istəməz dərəcədən yorğun halda girir və tödris keyfiyyəti olur.

Məsələni daha dərindən araşdırmaq məqsədilə tödris prosesinin birbaşa iştirakçısı olan müəllim və şagirdlərə səhbatlaşdırıb. Onların da bu haqda fikirlərini öyrəndik.

“5 dəqiqəlik tənəffüs yalnız müəllimin bir sinifdən çıxıb digər sinifə getməsi üçün yetərlidir”

Paytaxtın Yasamal rayonunda yerləşen 60 nömrəli tam orta məktəbin direktoru Fayaz Hüseynov bizimlə səhbatında qeyd etdi ki, rəhbərlik etdiyi məktəb 1000 yerlik olmasına baxmayaqaraq hazırda burada 2000-dən çox şagird təhsil alır. Məhz bu səbəbdə də məktəb ikinövbəlidir. Direktor tənəffüs məsələsinə gəldikdə isə onu bildirdi ki, məktəbdə hər iki növbədə tənəffüsler 5, yalnız 3-cü saatdan sonra böyük tənəffüs 10 dəqiqədir. F. Hüseynov 5 dəqiqəlik tənəffüslerin ister müəllimlər, istərsə də şagirdlər üçün yeterli olmadığını dedi: “5 dəqiqəlik tənəffüs yalnız müəllimin bir sinifdən çıxıb digər sinifə getməsi üçün yetərlidir. Təsəvvür edin, müəllim dərəcədən tez biribir evə tez getmək istəyir. Yoxsa, 5 dəqiqəlik tənəffüs müəllim, 5-6 saat ard-arda dərəcədən yorğunluq tərəfdarıdır. “Çalışırıq ki, dərəcədən tez biribir evə tez getmək istəyir. Tənəffüslerin valideynlərin işləməyə适应asıdır.”

“Müəllimlərə maksimum 3 dərəcədən sonra “pəncərə” veririk”

Məsələyə 60 nömrəli tam orta məktəbin tödris işləri üzrə direktor müavini Süleyman Məmmədov da münasibat bildirib. O, dərəcədən tez biribir evə tez getmək istəyir. Təsəvvür edin, müəllim dərəcədən tez biribir evə tez getmək istəyir. Tənəffüs məsələsinin çox ciddi bir məsələ olduğunu da deyən direktor müavini tənəffüslerin artırılması üçün müvafiq şəraitin olmasına da vacibliyini diqqətə çatdırıb.

“Növbətçi müəllimlər bu 5 dəqiqəni də məktəbin dəhlizlərində olurlar”

Paytaxtın Yasamal rayonunda yerləşen 21 nömrəli məktəbin direktoru Rəna Ağazadə təhsil

dəyişir. Bu zaman 5 dəqiqə ümumiyətə onlara bəs eləmir. Bundan başqa müəllimlərin böyük bir qismi həm də sinif rəhbəridir. Onlar tənəffüs zamanı rəhbərlik etdikləri siniflər də nəzarət edir, sinfin problemi ilə maraqlanırlar. Bütün bunlar vaxt itkisidir. Həmçinin tənəffüslerdə o qədər qaça-qاق olur ki, biz müəllimlər dəhlizdə uşaqların arasından çətinliklə keçib sinifə daxil olur. Şagirdlər də qnamalı deyil. Axi onlar da telesirslər”. Y.Hüseynova müəllimlərin zəhni yorğunluq məsələsinə gəldikdə isə artıq buna alıshdırılmışdır. 5 dəqiqədən 10 saat dalbadal dərəcədən deməyin onu yormadığını bildirir.

Bəs şagirdlər bu haqda nə düşünür?

60 nömrəli tam orta məktəbin şagirdi İlkin Əliyev deyir ki, 5 dəqiqəlik tənəffüs zamanı çalışır ki, sinifdə otursun. O, yalnız böyük tənəffüsde sinifdən çıxdığını və bu fətə getdiyini deyir. “Məktəbimdə ciddi nizam-intizam var. Hər birimiz bilir ki, dərs gecikməzdən ya sinifdə, ya da sinif qarşısındaki dəhlizdə olur. Tənəffüsde yaxşı dincəlmədiyiniz üçün dərsdən hərədən yorğun olur. Bəzən böyük tənəffüslerin vaxtı da bize yetmir. Bufetdə növbə olur və həmin növbədə biz xeyli vaxt itiririk”.

Həmin məktəbin digər şagirdi Firəngiz Hüseynova da tənəffüslerin vaxtının çox olmasına arzulayır. O, kiçik tənəffüsler vaxtı hamının qacaqça olduğunu bildirir: “Kiçik tənəffüs zamanı gözünə açıb yumursan ki, zəng vurular. Tənəffüs zamanı dəhlizə baxanda hamının teləsdiyini görürük. Bundan başqa, birdən előlər ki, tənəffüs zamanı müəllimə təklidkə səhbatlaşdırıb. Lakin müəllimlərimiz demək olur ki, artıq bu cür işləməyə adaptasiya olublar.

olduğu təqdirdə o, vaxta qənaət etmək məcburiyyətində qalır və tələsir. Nəticədə şagirdlər böyük stress keçirir. Bütün bu sadaladıqlarımızı nəzərə alsaq, tənəffüslerin müddətinin artırılmasının tərəfdarıymış. Məsələyə 10 dəqiqə olmasının mümkün olduğunu, lakin ikinövbələr məktəblərdə bunun bir sira çətinliklər tərəfdən bildirir. Hər bir dərsdən arasında bir saat “pəncərə”-si olduğunu deyən müəllim belə olduğu təqdirdə dərəcədən yorğunluq girdiyini bildirir. Tənəffüslerə bağlı məsələyə toxunan H.Əhmədova deyir: “Təbii ki, 5 dəqiqəlik tənəffüsler biz müəllimlər yalnız sinif dəyişdirməye yetir. Təkcə böyük tənəffüsde bir az dincələ bilirik. Düşünürəm ki, 10 dəqiqəlik tənəffüsler gün ərzində iki dəfə olma kifayət edir”.

“Müəllimlər tənəffüs zamanı rəhbərlik etdikləri siniflər də nəzarət edirlər”

Əməkdar müəllim Yeganə Hüseynova da mövzu ilə bağlı fikirlərini bizişmə bəltişüb. O da bütün tənəffüslerin vaxtının 10 dəqiqə olmasının tərəfdərdir: “Nəzərə ala ki, şagirdlər kabinet sistemimə görə tənəffüsler zamanı sinifləri də

istər məktəb rəhbərləri, istər müəllimlər, istərsə də şagirdlərə səhbatlaşdırıb. Səhbatlaşdırma məlum oldu ki, 5 dəqiqəlik tənəffüsler onların həm yorğunluğunun çıxmamasına, həm də müəyyən ehtiyaclarının ödənməsi-na kifayət etmir.

Şagirdlərin peşə seçimində valideynlərin rolü

Ağstafa Rayon Təhsil Şöbəsinin və Rayon Məşgulluq Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbdə "Yuxarı sınıf şagirdlarının peşə seçimində valideynlərin rolü" mövzusunda peşə-yönümlü tədbir keçirilib.

Tədbirdə tohsil şöbəsinin, Dövlət Məşgulluq Xidmətinin, Təhsilin İnnovativ İnkişafı Mərkəzinin əməkdaşları, valideynlər, məktəbin müəllim və şagird kollektivi iştirak ediblər.

Dövlət Məşgulluq Xidmətinin baş məsləhətçisi Rəşad Əsgəri bilidir ki, ilde bir dəfə ümumi tehsil məktəbərinin yuxarı sınıf şagirdlərinin, onların valideynlərinin və pedaqoji heyətin iştirakı ilə peşə-yönümlü həsr olunan tədbir keçirilib. Gənclərin şüurlu yaradıcı əməyə hazırlamamasında, onların düzgün ixtisas seçimine istiqamətləndirilməsində valideynlərin rolü nəzərə alınaraq belə tədbirlərdə onların övladlarının gələcək peşə-

seçimində kömək məqsədi ilə məsləhətlər verilir. Məktəblilərin peşə-meyil və maraqlarının müəyyənləşdirilməsi, peşə və ixtisas seçimində bu kimi tədbirlərin böyük rolu olur.

Tədbirdə valideynlər və yuxarı sınıf şagirdlərinə hazırlı əmək bazarındaki mövcud vəziyyət, iş-götürənlərin peşə və ixtisaslara olan tələbatı haqqında etraflı məlumat verilib, düzgün peşə seçimini vacibliyi, iş imkanlarının obyektiv qiymətləndirilməsi və bu imkanlardan səmərəli istifadə etməyin əhəmiyyəti barədə müzakirələr aparılıb.

Sonra gənclərin meyil və maraqlarının formalasdırılmasında peşə-yönümlü işinin əhəmiyyəti barədə çıxışlar dinlənilib, şagirdlərə peşə-yönümlü dair məlumat kitabçıları, müxtəlif broşürələr paylanılıb.

Nəcibə VƏLİYEVA,
Ağstafa Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə müsəl şəxsi

Vüsalə Əliyeva

Ağcabədi şəhər 9 sayılı tam orta məktəbin fizika müəllimi

"Qazandığım biliklərə görə müəllimlərimə borcluyam. Bu bilikləri gələcək nəсли savadlı yetişdirmək üçün sərf etmək isə qürurvericidir".

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZIRLIYI

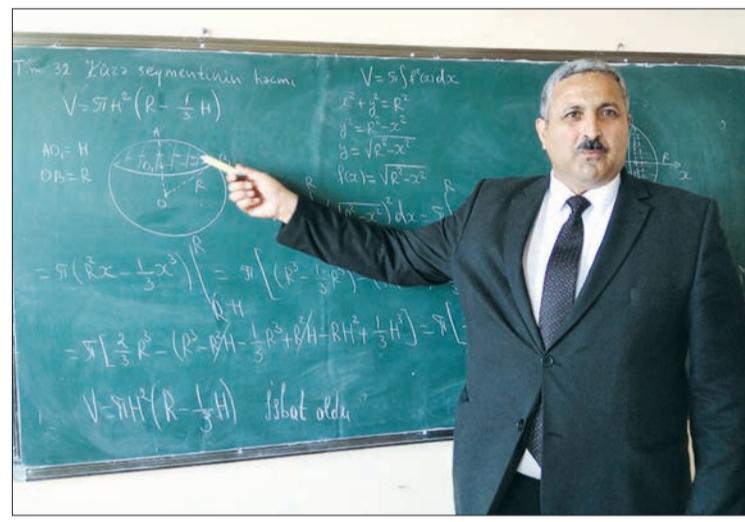

"Vətənpərvər gənclər tərbiyə etmək biz müəllimlərin əsas vəzifəsidir"

Cəbrayıl ŞİRƏLİYEV: "Uğur qazanmaq üçün istedad, şərait və zəhmət vəhdətdə olmalıdır"

Cəbrayıl Şirəliyev 1966-ci ildə İmişli rayonunun Otuziki kəndində anadan olub. Orta təhsilini 1972-1982-ci illərdə Otuziki kənd tam orta məktəbində alıb. ADPU-nin riyaziyyat fakültəsini bitirib. 1987-ci ildən pedaqoji fəaliyyət göstərir. Hazırda İmişli rayon Xoşçobanlı kənd tam orta məktəbində riyaziyyat müəllimi işleyir.

Əməyi yüksək qiymətləndirilərək dəfələrlə fəxri forman və diplomlarla təltif olunub, "Əməkdar müəllim" fəxri adına layiq görüllüb.

- Cəbrayıl müəllim, nə üçün məhz riyaziyyat müəllimi? Bildiyimizə görə, orta məktəbdə bütün fənlərdən yüksək qiymət almışımız. Niya tarix, fizika və ya biologiya yox?

- Bir çox səbəblər var. Orta məktəbdə bütün fənlərə lazımi diqqət ayrılmalıdır. Çünkü mükəmməl orta təhsil almış gənclər istənilən sahədə uğur qazana bilərlər. Qazandıqları biliklər onların sonrakı həyatlarını lazımi şəkilde qurmaları üçün çox zəruridir.

Daqiq elmlərə xüsusi marağım olub. Seçim etməyimdə valideynlərimin və riyaziyyat müəllimlərimin - təqəddə olan Rizvan Cəbrayilovun və hazırda Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində müəllimlik fəaliyyətini davam etdirən Natig Hacıyevin də böyük rolu olub.

- Seçiminizdən razınızmı?

- Əlbəttə, razıyam! Elm, texnikanın elə bir inkişaf mərhələsinə çatmış ki, riyaziyyatın tətbiq olunmadığı sahə yoxdur. Bu proses çox sürətli bir şəkildə davam etməkdədir. Hər dəqiqə baş verən elmi-texnoloji yeniliklər, teknilləşmələr, keşflər bizi əhatə edən mühiti çox qısa müddətde, əvvəlkən nisbətən iki-üç qat dəyişir. Sosiooloji tədqiqatlarla müəyyən edilib ki, insan müdrik yaşa çatanadək təxminən beş-altı dəfə yenidən öyrənməlidir.

- Müəllim olmaq istəyənə hansı xüsusi keyfiyyət və bacarıqlar lazımdır?

- Müəllimlik çox şərəfli və müqəddəs bir peşədir. Təsadüfi deyil ki, dünyanın böyük şəxsiyyətləri müəllim əməyini, müəllim peşəsini çox yüksək qiymətləndiriblər. Türk dünyasının böyük oğlu M.K. Atatürk: "Milletləri azad edənler yalnız və yalnız müəllimlərdir...", Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev: "Mən yer üzərində müəllim adından yüksək ad təməmram" demişdir.

- Artıq 31 ildə ki, pedaqoji sahədə fəaliyyət göstərisiniz. Hazırda Xoşçobanlı kənd tam orta məktəbində çalışırsınız. Məktəbiniz haqqında nə deyordunuz?

- Özüm Otuziki kəndində yaşayırıam. Obrazlı desək, hər sohər evdən çıxıb piyada işə gedəndə Güneşin üfüqündə qalxmamasını müşahidə edə-edə, düşünə-düşünə məktəbə çatırıam.

- Xoşçobanlı kənd tam orta məktəbində hal-hazırda 158 nəfər şagird təhsil alır. Məktəbin təlim göstəriciləri iləbəl yüksəlməkdədir. Ötən tədris ilində məktəbin 3 məzunu ali məktəblərə qəbul intahannıda yüksək nəticə göstərərək tələbə adı qazanıb. Bu gün kimi onlarda məzunumuz ali təhsil araq müxtəlif sahələrdə, o cümlədən müəllim kimi bizimlə çiyin-çiyin fealiyyət göstərirler.

- Sizcə, bu gün kənd məktəblərində təhsilin keyfiyyəti dəha da artırmak üçün hansı işlər görülməlidir?

- Ümumiyətlə, kənd, rayon və ya şəhər məktəblərinin hansı olursa-olsun, elmi tədqiqatların nəticələrinin, o cümlədən yeni texnologiyaların müvəffəqiyyətlə tətbiqi müəllimlərin bu işə hazırlıqlarından asılıdır.

- Demək, ilk növbədə müəllim hazırlığına diqqət artırılmalıdır. Məktəb lap ibtidai siniflərdən başlayaraq şagirdlərin mənimseməli olduqlarının əlverişli yollarını tapmalıdır. Elə yollar təpilməlidir ki, şagirdlər müstəqil mühakimə yürütmək və tədqiqatçılıq qabiliyyətinə yiyələnsinlər.

- Son illərdə məktəblərimizdə gənc müəllimlərin sayı artıraqdadır. Onların təhsilimizdə rolü barədə nə deyordunuz?

- Gənc nəslin elmi potensialına güvənirəm. Elan olunmuş vaksinaya uyğun olaraq gənc ixtisas müəllimlərinin bizim də məktəbi seçmələrə sevinirəm. Məktəbdə bütün ixtisas müəllimlərinin gənc və enerjili gənclər olması təhsilin keyfiyyətinin artmasına əsas verir.

- İnanıram ki, bütün sahələrdə olduğu kimi, Azərbaycan gencliyi təhsil sahəsində də dövlətimizin heyata keçirdiyi islahatları dəfələr yaradıcılıq mövqeyini tutacaqdır.

- Rayonda əməkdar müəllim fəxri adına layiq görürlən ilk müəllimsiniz. Ne-

- Özüm rəhbərliyi, müəllimlər istirak ediblər.

- Beyin həmələsi iş usulları və kiçik gruplarla iş, müzakirə iş formalarından istifadə edilərək keçilən dərsin motivasiya mərhələsində Nurlana Əsmayılovanın həyət bilgisi fənnindən "Təbiətə borcumuz" mövzusunda "açıq dərs" i keçirilib.

- İlk növbədə qeyd edim ki, heç vaxt hansısa mükafatın verilməsi naməni fəaliyyət göstərməmişəm. Hesab edirəm ki, hamı işe vicdanla yanaşmalı, öz işini, üzərinə düşən vəzifə borcunu bütün gücü ilə yerinə yetirməlidir.

- Fənnin tədrisində və ya şagirdlər elmin öyrədilməsində müəllim şəxsiyyətinin rolunu necə qiymətləndirirsınız?

- Əlbəttə, təlim-tərbiyə prosesində şəxsiyyətin rolü və şəxsi nümunə danılmalıdır. Müəllim şəxsiyyəti onun peşə fealiyyətinin mənbəyi və hərakətverici qüvvəsidir. Müəllim əməyində onun şəxsiyyəti aparıcı yerlərdən birini tutur. Müəllim şəxsiyyəti en yüksək seviyyədə formalşmalıdır ki, cəmiyyətin onun qarşısında qoyduğu sosial sıfarişləri həyata keçirə bilsin.

- Gələcək şəhər Mikayıl Müşfiq adına 4 nömrəli tam orta məktəbin V "a" sinfində coğrafiya müəllimi Nurlana Əsmayılovanın həyət bilgisi fənnindən "Təbiətə borcumuz" mövzusunda "açıq dərs" i olub.

- Dərsdə təhsil şöbəsinin nümayəndəsi, məktəb rəhbərliyi, müəllimlər istirak ediblər.

- Beyin həmələsi iş usulları və kiçik gruplarla iş, müzakirə iş formalarından istifadə edilərək keçilən dərsin motivasiya mərhələsində Nurlana Əsmayılovanın həyətindən onlar ağac ekərən çəkilişlərini və digər şəkillərdə işe ağac keşmələrini, etraf mühiti çirkəldirən insanları slaydlarda nümayiş etdirib. Şagirdlər şəkillərə

"Əxlaq və davranış qaydalarının ümumbəşəri normaları"

Göygöl rayon Kərəmli kənd tam orta məktəbində Cəmilə İsmayılovanın həyət bilgisi fənnindən "Əxlaq və davranış qaydalarının ümumbəşəri normaları" mövzusunda "açıq dərs" i keçirilib.

Sonda Cəmilə İsmayılovanın keçdiyi "açıq dərs" müzakirə olunub. Məktəbin direktoru Mətbə Hüseyinov və digər müəllimlər "açıq dərs" in yaxşı təşkil olunduğu bildiriblər.

Raminə MƏMMƏDOVA,
Göygöl Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə müsəl şəxsi

"Təbiətə borcumuz" mövzusunda "açıq dərs"

Sabirabad şəhər Mikayıl Müşfiq adına 4 nömrəli tam orta məktəbin V "a" sinfində coğrafiya müəllimi Nurlana Əsmayılovanın həyət bilgisi fənnindən "Təbiətə borcumuz" mövzusunda "açıq dərs" i olub.

Dərsdə təhsil şöbəsinin nümayəndəsi, məktəb rəhbərliyi, müəllimlər istirak ediblər.

Beyin həmələsi iş usulları və kiçik gruplarla iş, müzakirə iş formalarından istifadə edilərək keçilən dərsin motivasiya mərhələsində Nurlana Əsmayılovanın həyətindən onlar ağac ekərən çəkilişlərini və digər şəkillərdə işe ağac keşmələrini, etraf mühiti çirkəldirən insanları slaydlarda nümayiş etdirib. Şagirdlər şəkillərə

baxaraq müqayisə ediblər. Sonra qruplar - "Çay", "Meşə" və "Dağ", "İnsanın təbiət qarşısında borcu nədən ibarətdir?" tədqiqat suali üzərində işləyib və qrup liderləri tərəfindən iş vərəqələri təqdim olunub. Şagirdlərin təqdimatından sonra cavablar müzakirə olunaraq sistemləşdirilib. Yaradıcı tətbiqetmə mərhələsində şagirdlər təbiətə borclu qalmamaq üçün görüləcək işləri sadalayıblar.

Sonda "açıq dərs" iştirakçı müəllimlər tərəfindən müzakirə olunub, irad və tövsiyələr bildiriliblər.

Xalid NƏCİYEV,
Sabirabad Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə müsəl şəxsi

Rus dili və ədəbiyyatı üzrə X Olimpiada keçirilib

Şəki şəhərində Rusiya Federasiyasının ölkəmizdəki sefirliyi və "Rossotrudniçestvo"nın nümayəndəliyi tərəfindən rus dili və ədəbiyyatı üzrə X Olimpiada keçirilib. Olimpiyadada Zaqtala, Balakən, Qax və Şəki məktəbliləri iştirak edib. Azərbaycan və rus dillərində təhsil alan VII və VIII sinif şagirdlərinin qatıldığı olimpiyadanın keçirilməsində məqsəd rus dilinin tədrisi keyfiyyətini yüksəltmək və şagirdlərin bu dilə olan marağını artırmaqdır.

Olimpiyadın açılış mərasimində Rusiya səfirliyinin məsləhətçisi Valentin Denisov, Olesya Alenina, Zaqtala, Bala-

kənd, Şəki şəhərindən Nurlana Əsmayılovanın həyət bilgisi fənnindən "Təbiətə borcumuz" mövzusunda "açıq dərs" i keçirilib.

Tədbirin birinci mərhələsində şagirdlərə test sualları təqdim olunub, ikinci mərhələdə isə onların natiqlik qabiliyyətləri münsiflər heyəti tərəfindən qiymətləndirilib. Sonda iştirak edən bütün şagirdlər sertifikat və döş nişanı ilə təltif olunub.

Vüsalə BƏDƏLOVA,
Zaqtala Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə müsəl şəxsi

Vüsalə BƏDƏLOVA,

Zaqtala Rayon Təhsil Şöbəsinin

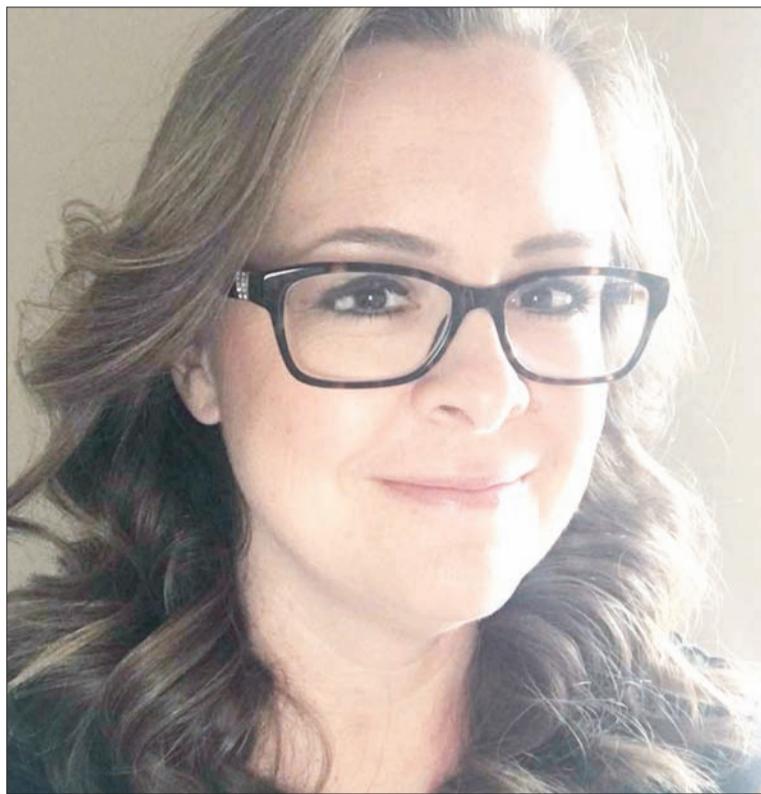
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə müsəl şəxsi

Şəhəfəni hazırladı: Şakir CƏFƏROV

Şəhəfəni hazırladı: Şakir CƏFƏROV

Şəhəfəni hazırladı: Şakir CƏFƏROV

“Müəllimlərə qarşı təzyiqlərə son qoymaq lazımdır”

➡ Əvvəli səh.1

Oruc MUSTAFAYEV

Amma indi mən, ehtimal ki, həftənin bütün günlərini qəzəblənmiş valideynlərin zənglərinə və elektron yazılara cavab verməklə keçirmələ olacağam, onların uşaqlarını mən niyə imtahanda kosmişəm. Məktəb rəhbərliyi də məndən izahat tələb edəcək ki, niyə mən şagirdlərin çoxunun uğursuluğa uğramayağı imkan vermişəm, onları lazımi dəstək göstərməmişəm, baxmayaraq ki, praktik olaraq onların uğur qazanmaları üçün hər şeyi etmişəm. Və mənim sinifimdə müəllimlə qarşı davranışın daha çox pisləşəcək. Mən bunu gözlayırem, cümlə bu, hər gün baş verirdi. Mən heç vaxt insanların öz ürk və canlarını qoysuqları, vaxtlarını sərf etdikləri,

Təhqir olunmuş amerikalı müəllimin harayı

yulmasa, bu ölkədə müəllimlərin böhranı baş verəcək. Müəllimlərin öz işləri ilə məşğul olmalarına imkan vermək və onlara qarşı təzyiqlərə son qoymaq lazımdır. Bu, bütün cəmiyyətimizi bürüyəcək meşə yanğınları kimi bir problemdir. Bu, cəmiyyətə qarşı haqsızlıqdır və da-ha çox da uşaqlara qarşı ədalətsizlikdir. Bu, uşaqların müvəffəqiyyətli və xoşbəxt olmalarına kömək etməyəcək. Çoxları deyəcəklər ki, mən sosial şəbəkələrdə bele şəyələr dərc etməməliyəm... Mən təhsili inkişaf etdirməli və pozitiv olmalıyam. Amma mənim üçün artıq forqı yoxdur. Nə vaxtsa bu peşəyə qarşı yaşıdadığım ehtiras məni tamamilə.

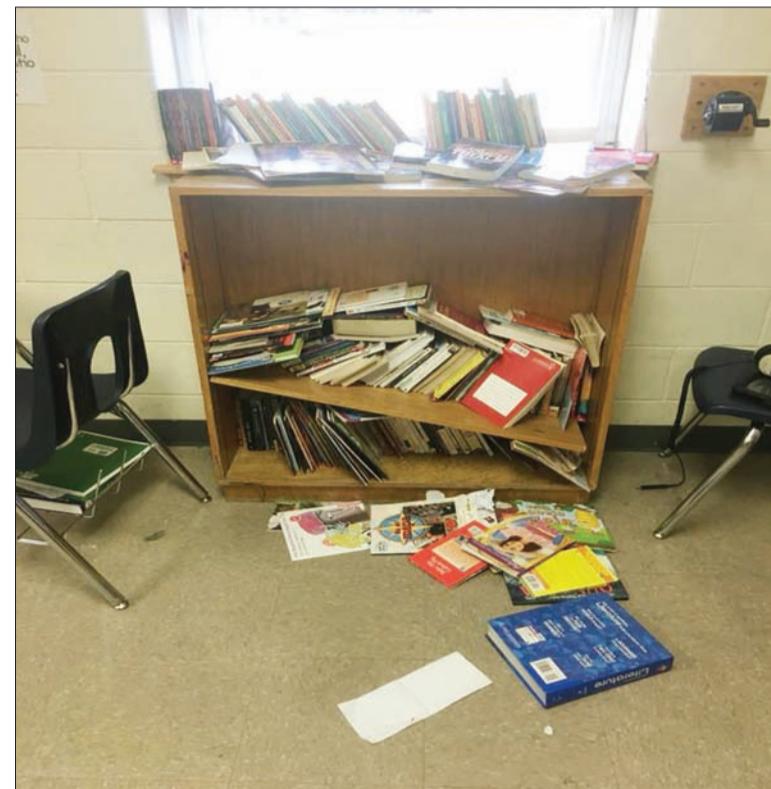
Əgər müəllimlərə qarşı sui-istifadə hallarına son qoymasada, bu ölkədə müəllimlərin böhranı baş verəcək. Müəllimlərin öz işləri ilə məşğul olmalarına imkan vermək və onlara qarşı təzyiqlərə son qoymaq lazımdır. Bu, bütün cəmiyyətimizi bürüyəcək meşə yanğınları kimi bir problemdir. Bu, cəmiyyətə qarşı haqsızlıqdır və daha çox da uşaqlara qarşı ədalətsizlikdir.

tərk edib. Ola bilər, mən ağlın səsi ola bilərəm”.

Daha sonra C.Marburger postunu yeniləyib və dəstək üçün Facebook istifadəçilərinə təşəkkür edib. O, etiraf edib ki, özüne qarşı belə bir diqqət gözləmirdi və buna öyrəşmək üçün ona bir neçə gün vaxt lazımlı olacaq.

O, əlavə edib ki, həqiqətən oxumağa çalışan yaxşı tələbələri, onu anlayan valideynlər var: “On-

nə görə məsuliyyət hiss etməsinin daha yüksək seviyyədə saxlamalıdıq. Onların müvəffəqiyyətinin şirşidilməsi özgürəni artırır. Əgər bu belə olsaydı, bizzət indi yeniyetmələr arasında intiharın on yüksək göstəriciləri olmazdı. Üçüncüsü, biz cəmiyyət kimi, bir-birimizlə müasibətdə normal rəftər və etimad tərzinə qaytmalıdıq. Biz isə yalnız nifrat və tehdidlər seviyyəsinə enirik. Xeyirxahlığın oldüyü

erdə heç kim qalib gəlmir”.

Sərhəldə insanlar Culiya öz dəstəklərini ifadə edib, onun vəziyyətini anladıqlarını vurğulayıblar. Müəllimlər başlarına golən oxşar tarixçələri bələdiblər. Bəzilləri isə ona dövlət məktəbini özəl məktəbə dəyişməyi və ya onlayn tədrisə başlamağı təklif ediblər.

Bəzilləri müəllimlə qarşı baş vərənərələrin çox kədərli və iyrincə oldugu bildirir, belə bir məlumatı sosial şəbəkədə yaydıqına görə ona minnətdərlər bildirir: “Bunu çoxları oxumalıdır. Baş vərənələr açıqca şərəfsizlikdər”. Vətəndaşlar Amerikada üzləşdikləri hörmətsizlik və təhəqiqələr üzündən müəllimlərin məktəbdən getməsinin ölkə miqyasında artıq bir normaya çevriləsinəndən narahatlıqlarını ifadə ediblər.

“Men çox təəssüflərinən. Şəhərələriniz sizin üçün darixacaqlar! İş yerlərində müəllimlərə qarşı bu

cür hörmətsizliklər uğursuz cəhdəldərdir. Saatlarla qan-ter tök və qəpik-qurus al. Mən sizin dərdinizə şərəf oluram. Mən də məktəbdən ayrıldım, şagirdlərimə görə yox, məktəb rəhbərliyi və valideynlərə görə”, - deyə Cennifer Evans yazar.

Lisa Torcasso Doving öz şəhərində Marburgerə etiraflarına görə minnətdərlər bildirir və əlavə edir ki, ölkədə müəllim böhranı cəmiyyətdə digər problemlərə gətirir. Monik Kristensənə görə, bu gün müəllim olmaq çox çətindir və bu, ABŞ üçün çox kədərli haldır. Harold Combs isə təhsildə baş vərənələr görə ölkənin gələcəyi ilə bağlı təşviş keçirdiyini bildirib.

“Men çox təəssüflərinən. Şəhərələriniz sizin üçün darixacaqlar! İş yerlərində müəllimlərə qarşı bu

Xərcəng xəstəliyi ilə mübarizə aparən nanorobotlar

Yusif ƏLİYEV

Cin Nanoelmlər və Texnologiyalar Mərkəzinin alimləri təhlükəli şəşlərə qarşı uğurla mübarizə aparan ilk avtomod DNK nanorobotlar yaratmağa və onları sınaqdan keçirməye müvəffəq olublar. Hər bir nanorobot o qədər kiçikdir ki, onu adı gözlər görəmək mümkün deyil. Söyügedən nanorobot ölçüsünə görə iynənin

ucundan 5000 dəfə kiçikdir. www.hi-news.ru saytının məlumatına görə, dezoksiribonuklein turşusu (DNT) əsasında işləyən robot borusluq illü struktura malikdir. Onun uzunluğu texminen 90, diametri 19 nanometr təşkil edir. Nanorobotlar öz konstruksiyası sayəsində araşdırıcılar aparmağa kömək edəcək və şüşlər müstəqil şəkildə tapacaqlar. Bundan sonra təhlükəli şüşin qanla təməni blok

ediləcək. Nəticədə şiş bir neçə

heftə sonra məhv olmağa başlayacaq.

Nanorobotlar sıçanlar üzərində sınaqdan keçirilib. Bir neçə gün

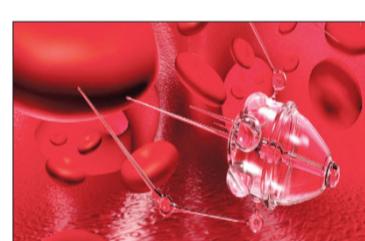
və ya hafta erzində şişin ölçüsünün

xeysi azalması, çox vaxt isə tam

məhv olması müşahidə edilib.

“Kimyəvi terapiya və radiasiyadan fərqli olaraq, DNT nanorobotları yaxınlıqda sağlam toxumala ziyan vurmadan şüşləri

müalicə etmək qabiliyyətinə ma-

likdir. Nanorobotlar beynində toplanmur və beləliklə, insult riski yaratırlar”, - deyə alım Çiao Yuyan bildirib.

Hazırda alımlar kliniki teddi-

qatlar aparırlar. Onlar bu inqilab

texnologiyaya şış əleyhinə terapiya

statusunun verilməsinə ümidi

edirlər.

www.popmech.ru saytının məlumatına görə, teddiqatlar tərəfindən yaradılmış neyroşəbəkə nitq təmir, suali “anlayır” və bazada ona uyğun cavab axtarır. Baza mərhumun həyatda olarkən düşündüklərindən ibarətdir. Hazırda istehsalçılar belə baza yaratmaq üçün bütün həyat boyunca özəsi yazmağı və fikirlerini təhlil etməyə imkan verəcək könüllüləri axtarırlar.

“Əvvəlcə biz müşterilərimizin definiləri təşkili haqqında suallarına ca-

vab verən nitq programını yaratdıq. Bu bizi insanın elektron surətini - mər-

humun səsini oxşar səsle danışacaq robotu hazırlamağa vadar etdi”, - deyə Stokholmun “Feniks” dəftəri büroosu şəbəkəsinin rəhbəri Dagen Şarlotta Ru-nius bildirib.

Şəxsin rəqəmsal surəti mərhumun yaşayarkən tanış olmadığı insanlar, hadisə və vəziyyətlər haqqında suallara cavab verə bilməyəcək. İsvəc proq-

ramçılardan planları yalnız mərhumla ünsiyyəti təqdim edə biləcək nitq proq-

ramının yaradılması ilə məhdudlaşdır. Növbəti mərħələdə vizul olaraq in-

sana bənzeyəcək robotun hazırlanması nəzərdə tutulur.

Ölülərlə ünsiyyət mümkün olacaq

İsveç alımları insanın ölümündən sonra onun elektron surətini yaratma-

ğa imkan verəcək texnologiya yaradırlar. Dünyasını deyimliş insana onun rəqəmsal versiyasının yüksəkənəcəyi platforma vasitəsilə “ünsiyyət saxlamaq” mümkün olacaq.

www.popmech.ru saytının məlumatına görə, teddiqatlar tərəfindən yaradılmış neyroşəbəkə nitq təmir, suali “anlayır” və bazada ona uyğun cavab axtarır. Baza mərhumun həyatda olarkən düşündüklərindən ibarətdir. Hazırda istehsalçılar belə baza yaratmaq üçün bütün həyat boyunca özəsi yazmağı və fikirlerini təhlil etməyə imkan verəcək könüllüləri axtarırlar.

“Əvvəlcə biz müşterilərimizin definiləri təşkili haqqında suallarına ca-

vab verən nitq programını yaratdıq. Bu bizi insanın elektron surətini - mər-

humun səsini oxşar səsle danışacaq robotu hazırlamağa vadar etdi”, - deyə Stokholmun “Feniks” dəftəri büroosu şəbəkəsinin rəhbəri Dagen Şarlotta Ru-nius bildirib.

Şəxsin rəqəmsal surəti mərhumun yaşayarkən tanış olmadığı insanlar,

hadisə və vəziyyətlər haqqında suallara cavab verə bilməyəcək. İsvəc proq-

ramçılardan planları yalnız mərhumla ünsiyyəti təqdim edə biləcək nitq proq-

ramının yaradılması ilə məhdudlaşdır. Növbəti mərħələdə vizul olaraq in-

sana bənzeyəcək robotun hazırlanması nəzərdə tutulur.

Süni intellekt sürücüləri izleyəcək

Amerikanın “Affectiva” şirkəti diqqətsiz sürücülərin avtomatik təyin edilməsi sistemini - “Automative AI” adlı yeni layihəsinə təqdim edib.

www.vladtime.ru saytının məlumatına görə, şirkət sürücülərinin alması üçün “Automative AI” platformasını hazırlanıb. O, insanın emosiyalarını ayırd edə bilən süni intellektə əsaslanır. Alqoritmələr 6 milyondan çox insanın sıfətinin şəklinin köməyiyle hazırlanıb. Sürücünün diqqətsizliyi başın oyulması, göz qırpmaların tezliyi, göz və ağızın açılması və ya bağlanması üzrə təyin edilir. Bununla da “Automative AI” insanın nə zaman yorulduğunu və yola baxmadığını müəyyən edə bilir. Platforma məlumatlar əsasında sürücüne diqqəti gərə bal verir. Onun diqqəti yayıldığıda sistem xüsusi siqnal verir. İstehsalçı sistemini nəqliyyat vasitələrinə tətbiq edilməsi ilə bağlı planları haqqında hələ ki, məlumat vermirlər.

Virtual klaviatura hazırlanıb

“Apple” şirkəti qadət kimi istifadə olunan yeni sensor paneli patentləşdirib. İstehsalçılar dəhə ovvelə notubuk üçün bənzər qurğu - “Touch Bar” hazırlamışdır. OLED-displayden klaviatura, ikinci ekran və ya planşet kimi istifadə etmək mümkün olacaq. Həmçinin bildirilib ki, hər iki ekran bir-biri ilə qarşılıqlı təsir edə və vahid ekran olaraq biləcək.

www.belta.by saytının məlumatına görə, qurğunun iki variantda tətbiq olunması nəzərdə tutulub. Şəhər mexanizmi ilə birləşən iki ekranın malik “MacBook”un yaradılması və aksessuar kimi istifadə olunacaq sensor OLED-panel. Lakin “Apple” pərəstişkarları yeni klaviatura ilə işləməyin çox narahat olacağını bildiriblər.

zərdə tutulur. Bunun üçün sınaqlar zamanı daha çox könüllüyə ehtiyac olacaq.

Cihazın yaradıcıları güman edirlər ki, “AlterEgo” hələlik həzirlanma mərhələsində olan ney-

rointerfeysləri əvəz edə biləcək.

üçün yalnız komüpter modelinə düzəlişlər edərək çapə vermək tələb olunur.

“Hackrod” və “Siemens” şirkətləri gələcəkdə sifarişçilərin istək və tələblərinə uyğun avtomobilər etmək mümkinidür. Bunun

3D-printerde ilk avtomobil çap olunub

Almanyanın “Siemens” şirkətinin mütəxəssisləri Kaliforniya “Hackrod” şirkətinin ekspertləri ilə birləşdə ilk dəfə olaraq, üçölçülü printerde avtomobil çap ediblər.

www.nanonewsnet.ru saytının məlumatına görə, “La Bandita” adlanan avtomobilin layihələndirilmesi zamanı on məməsir texnolog-

yalardan istifadə olunub: mühəndisler kuzovu virtual realienda layihələndirib, bütün hesablamalar və ilkin sınaqlar isə süni intellekt tərəfindən aparılıb.

Layihə müəlliflərinin sözlerine görə, metal və alüminiumdan ha-

zırlanan avtomobil hər kəsin arzu-

ladığı avtomobili müstəqil hazırlan-

yacağı gölcəcəyə doğru atılan ilk

İnklüziv təhsilin Skandinaviya modeli

Sosial rifah yüksəldikcə, problemə diqqət də artır

Rüstəm QARAXANLI

Dünyanın müxtəlif ölkələrində mövcud olan müasir təhsil sistemləri təhsil və onun strukturunun variativliyi, konkret problemlərin cəsidi həlli yolları baxımından fərqlənlərlərlər. Bir də ümumi tendensiyalar var ki, onlara yanaşma adətən eyni fəlsəfəyə malikdir. Müasir təhsilin ümumi tendensiyalarından danışarken toxunulan ilk problemlərdən biri inklüziv təhsildir. İnsan haqlarının inkişafı, təhsil prosesinin müasirləşməsi, qloballaşma kimi kütləvi proseslər hər bir dövlətin inklüziv təhsil anlayışına daha həssas yanaşmasını tələb edir. Hazırda bu məsələ ilə ilgilenməyən az ölkənin adını çəkmək olar ki, bu da əsas etibarən onların ağır sosial-iqtisadi durumu, qeyri-sabit siyasi quruluşu və s. sebəblərlə izah oluna bilər. İnküziv təhsil kimi qayəsində humanizm elementləri duran problemlərin həllinə sosial rifahı yüksək olan ölkələrdə xüsusi diqqətə yanaşılır. Bu baxımdan, yazımızın mövzusu Skandinaviya dövlətlərində inklüziv təhsilin strukturunu fealiyyəti.

FINLANDİYADA inklüziv təhsil sil qanunvericilik səviyyəyə öz əksini tapıb. Yerli qanunlara görə, sağlamlığında məhdudiyyəti olan şəxslərin təhsili üçün diferensiallaşmış mühitin formalşdırılması başlıca şərtlərdir. Milli tədris programına edilmiş xüsusi deyişikliklərə əsasən, belə məhdudiyyəti olan şəxslər da digərləri kimi kütłəvi məktəblərdə təhsil ala bilərlər. Bundan əlavə, dövlət tədris-məsləhət mərkəzləri fəaliyyət göstərir ki, onlar da fiziki qabiliyyətləri məhdud olan şəxslər, onların valideynləri və pedaqoqlarla təhsil prosesində yardım edir. Mərkəzdə təşkil edilən uzunmüddəti kurslarda ya-

naşı, mütxəssislərin məktəblərdə daha qismüddəti treninqlər vəsiatlı prosesə müraciət halları tez-tez müşahidə olunur. Pedagoqları hər növ fiziki məhdudiyyəti olan şəxslərlə işləmək üçün ciddi hazırlanırlar. Bu baxımdan müəllimin təhsildən deyil, tibb və psixologiyadan hər hansı olmasına başlıca şərtlərdir.

İSVEÇDƏ də sağlamlığında məhdudiyyəti olan şəxslərin kütłəvi məktəblərdə təhsil alma hüquqları qanunlu təsbit edilir. Bu məktəblərin maliyyə və sosial dəstəyini dövlət göstərir. Müəllim hazırlayan universitetlərin hamisində xüsus-

ranarsa, psixoloqa müraciət edilir. Bununla yanaşı, məktəblərdə fəaliyyət göstərən ayrıca siniflər də var ki, sərf fiziki məhdudiyyəti olan şəxslərlə işləmək üçün ciddi hazırlaşdırırlar. Bu siniflərin ayrıca mövcudluğu həmin şəxslərdən məhdudiyyətlərin daha dərin xarakteri olmasına ilə əlaqədardır. Belə siniflərdə iki xüsusi pedagoq və köməkçiləri tədris programının həyata keçirilməsinə cavablandırırlar.

NORVEÇDƏ xüsusi təhsil ehtiyacı olan şəxslərin təhsil alma hüquqları qanunlu təsbit edilir. Paralel olaraq fərqli kategoriyalı məhdudiyyəti olan şəxslər də mövcuddur.

Pedaqoqları hər növ fiziki məhdudiyyəti olan şəxslərlə işləmək üçün ciddi hazırlaşdırırlar. Bu baxımdan müəllimin təhsildən deyil, tibb və psixologiyadan hər hansı olmasına başlıca şərtlərdir. Finlandiya'da bu sahədə müttəqiqi dövlətlərdən biri olmasına baxmayaraq, ölkədə fəaliyyət göstərən 7 mərkəzə müraciətlər sabit xarakter daşıdır. Valideynlər reabilitasiya mərkəzlərinə gec müraciət edirlər.

tədrisə dair kurslar mövcuddur. İnküziv düşüncə tərziin əsaslarını öyrənmək hər bir fənn müəllimi üçün mətləqdir. İsveçdə inklüziv təhsilin həyata keçirilməsi üçün lazım olan pedagoqlar isə universitetlərdə hazırlanır. Gələcək pedagoqların keçidklori xüsusi pedagoji kurs var ki, burada inklüziv təhsilin geniş yarılır. Pedagoji təhsil alan tələbələr eyni zamanda, Avropa Birliyi ölkələrində bu istiqamətdə müxtəlif təcrübələr keçmək imkanına da malikdirlər.

Yerli idarəetmə orqanları səviyyəsindəki təcrübəye əsasən, qüsurlu şəxslər da adı məktəblərdə təhsil alırlar. Ancaq həftədə bir neçə saat onlara xüsusi pedagoq tərəfindən ayrıca sinifdə dərs keçilir. Xüsusi pedagoqların qarşısında duran məqsəd məhdudiyyəti olan şəxslər təsbit edilir. Uşaqların məktəbdə hər hansı proble-

mi yaranarsa, Pedaqoji Şura toplaşır və qərar verir. Verilən qərar vəziyyətin müxtəlifliyindən asılı olur. Ola bilə ki, uşaq hətta məktəbdən birbaşa xəstəxanaya da göndərilsin.

NORVEÇDƏ xüsusi təhsil ehtiyacı olan şəxslərin təhsil alma hüquqları qanunlu təsbit edilir. Paralel olaraq fərqli kategoriyalı məhdudiyyəti olan şəxslər də mövcuddur.

Məktəblərin maliyyə və avandlıq baxımdan müəllimlərin təhsildən deyil, tibb və psixologiyadan hər hansı olmasına başlıca şərtlərdir. Finlandiya'da bu sahədə müttəqiqi dövlətlərdən biri olmasına baxmayaraq, ölkədə fəaliyyət göstərən 7 mərkəzə müraciətlər sabit xarakter daşıdır. Valideynlər reabilitasiya mərkəzlərinə gec müraciət edirlər.

Məsələn, erkən autizm, görmə və eşitmə qabiliyyəti zeif olan şəxslər belə mərkəzlərdə hər növ yardım görürler. İnküziv təhsilin həyata keçirilməsi üçün lazım olan pedagoqlar isə universitetlərdə hazırlanır. Gələcək pedagoqların keçidklori xüsusi pedagoji kurs var ki, burada inklüziv təhsilin geniş yarılır. Pedagoji təhsil alan tələbələr eyni zamanda, Avropa Birliyi ölkələrində bu istiqamətdə müxtəlif təcrübələr keçmək imkanına da malikdirlər.

Sağlamlığında məhdudiyyəti olan uşaq ümumi məktəblərdə digər həmyaşlıları ilə birləşdə təhsil alırlar. Norveçdə adətən hər məktəbdə bir neçə belə uşaq olur və onlar bütün uşaqlarla eyni sinifdə oxuyurlar. Belə siniflərdə müəllimlər

köməkçisi də dərslərdə iştirak edir.

Onun bütün diqqəti yalnız fiziki imkanları məhdud olan uşaqaya yönəlir. Norveç məktəblərində belə şəxslər məktəbdə daimi müşayiət edilir. Məsələdə edən şəxsin kimliyini məktəb özü müəyyən edir. İnküziv təhsil belədiyyələrin səlahiyyətləri əsasən "diferensiallaşmış yanaşma" təbiq olunur, yəni məhdudiyyəti olan şəxslər də digərləri ilə yanaşı adı kütłəvi məktəblərdə təhsil ala bilərlər.

Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar.

Pedaqoqların hazırlanması bəkalavr və magistr sistemi ilə heyata keçirilir. İnküziv təhsil sahəsində işleyəcək gənc pedagoqların hazırlanması tərəfindən onların konkret pedagoji situasiyaya necə reaksiya verəcəklərinə ağırlıq salınır, bu istiqamətdə müxtəlif pedagoji məsləhətlər işlənilər hazırlanır. Tədris programına əsasən, tələbələrin hamisində xüsusi kurs keçməlidirlər. Əgər onlardan hər hansı bilişlərini daha dərinləşdirmək istəyirsə, inklüziv təhsil sahəsində əlavə ixtisaslaşmaya nail olur.

Danimarkada valideyn uşağıni

istədiyi təhsil müəssisəsinə yollaya bilər. Həmin məktəb isə uşaq təhsil verməyə borcludur. Xüsusi qrup psixoloqlar, loqopedərlər və pedagoqlar var ki, onlar konkret məktəbə, konkret uşaq, yaxud uşaqlar qrupuna yardım etmək üçün ezaam olunurlar. İnküziv təhsilde "diferensiallaşmış yanaşma" təbiq olunur, yəni məhdudiyyəti olan şəxslər də digərləri ilə yanaşı adı kütłəvi məktəblərdə təhsil ala bilərlər.

Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki fəaliyyəti ilə maraqlanır və hesabatlar hazırlanırlar. Pedaqoji elmin müasir problemləri sırasında en sosial əhəmiyyətli fiziki məhdudiyyətləri olan şəxslərin təhsili məsələsidir. İnküziv təhsilin ümumi təhsil sistemi tərəfindən hazırlanır. Milli Resurs Mərkəzi bu prosesə nəzarət edir. İnküziv təhsil sahəsində araşdırılmalar aparan universitetlərin əməkdaşları tərəfindən formaladırılmış xüsusi qrup isə bələdiyyələrin bu sahədəki f

AZƏRBAYCAN
MÜƏLLİMİ

Bank of Baku
BİZƏ YAKIN BANKÇILIQ

“Azərbaycan müəllimi” qəzeti və Bank of Baku
ölkənin ümumi təhsil müəssisələrində çalışan müəllimlər üçün
“Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti və təhsil” mövzusunda yazı müsabiqəsi
ELAN EDİR

Yazilar 20 aprel 2018-ci il tarixdən 20 may 2018-ci il tarixinədək
muallim@edu.gov.az elektron poçt ünvanında qəbul ediləcək.

Təqdim olunan yazilar tanınmış pedaqoq, alim və Cümhuriyyət dövrü
tədqiqatçılardan ibarət münsiflər heyəti tərəfindən qiymətləndiriləcək.
Təşkilat Komitəsi tərəfindən keçiriləcək təntənəli mərasimdə qaliblərin
pul və diplomlarla mükafatlandırılması nəzərdə tutulur.

MÜSABIQƏNİN ƏSAS ŞƏRTLƏRİ:

- İştirakçılar təqdim olunan yazıların sonunda zəruri məlumatları (ad, soyad, əlaqə telefonu, çalıştığı müəssisənin adı və tutduğu vəzifə) qeyd etməlidirlər.
- Hər iştirakçı müsabiqəyə bir yazı təqdim edə bilər.
- Yazının həcmi 8-10 min işarədən ibarət olmalıdır.
- Yazının əvvəlində müsabiqə üçün hazırlanlığı qeyd edilməlidir.

Əlaqə üçün: (012) 538-51-41

TƏŞKİLAT KOMİTƏSİ

“Çalışacağam ki, Vətənə uğurla dönüm

Ayla Kəlbiyeva: “Arzum beynəlxalq müsabiqənin Qran-prisini qazanmaqdır”

Sifai SƏFƏROVA

Sevinci yer-göyə siğmayan 13 yaşlı bu qız Azərbaycan Milli Konservatoriyanın tərkibində İncəsənət Gimnaziyasının VII sinifində təhsil alır. Xoş xərəf quş qanadı olur,- deyirlər. Bu günlərdə eşidik ki, xalq artisti Fidan Hacıyevanın Vokal Musiqi Məktəbində vokal dörsəri olan Ayla Kəlbiyeva Almanyanın Baden-Vürtemberq şəhərində pianoçuların “Musical Fireworks” beynəlxalq müsabiqəsində iştirak edərək qələbə ilə vətənə dönüb. O, bu müsabiqədə Q.Qarayevin “Laylay” əsərini, F.Mendelsonun “Sözəsiz mahni”sını və Y.Haydnın “Sonata”sıni ifa

edib. Təbiətə utancaq olan Aylanın fortepianova ifasını dinleyərkən onun qeyri-adı istedad sahibi olduğunu bir daha şahidi oldum. Altı yaşıdan musiqi ilə məşşəl olan, uğurları ilə valideynlərini və müəllimlərini sevindiren bu yeniyetmə istedad sahibinin uğurları mənim üçün də qururvericidir. Çünki mən özüm de fortepiano sənətində hələ kiçik yaşlarında qazandığı uğurlar bərədə qəzetişimzdə məqələ ilə çıxış etmişdim. Həmsəhətimlə görüş zamanı onun söylediklərini dinləmək mənim üçün olduqca xoş oldu. Mən ona əsasən son zamanlarda qazandığı uğurları ilə bağlı oxucularımıza ətraflı məlumat verməyi xahiş etdim.

Müsabiqə çox çətin idi

Almaniyada beynəlxalq fortepiano müsabiqəsi bir neçə yaş kategoriyasında keçirildi. Müsabiqə çox çətin və məsliyyətli idi. Türkiye, ABŞ, Rusiya, Ukrayna, Belarus və digər yerdən istedadlı fortepianoçular müsabiqəyə qatılmışdır. Azərbaycandan yeganə iştirakçı mən idim. Münsiflər heyəti tanınmış müsiciçilərdən professorlardan ibarət idi. Onların arasında “Zolotaya muza”, “Svyataya Sofiya” mükafatları laureati, bir çox ölkələrdə ustad dörsəri keçən Tamara Poddubnaya da var idi. İfa üçün yeddi əsər hazırlamışdım.

Konservatoriaya imtahansız qəbul olunmaq təklifi aldım

Professor Tamara Poddubnaya məni Nyu-Yorkda “Long Island Conservatory of Music”a dəvət etdi. Bu konservatoriya xüsusü istedadı olan əsaqlar qəbul olunurlar. Həmin konservatoriyanıa imtahansız qəbul olunmaq və ödənişsiz təhsil almaq təklifi edildi. Almaniyada olarkən həm Bolqarıstanda, həm İtaliyada, həm də Türkiyədə keçiriləcək beynəlxalq müsabiqelerde iştirak etmək üçün ustad dörsəri almınaq vətənədən istedadlı fortepianoçularla müsabiqəyə qatılımına qəbul olundur. Profesorun təkliflərini nəzərə alaraq F.Shopenin valslarını, fantaziya-eksprəsionu, Y.Haydnın sonatasının üç hissəsini, F.Listin etüdlərini hazırlamağı qarşıma məqsəd qoymuşam. Arzum isə beynəlxalq müsabiqənin Qran-prisini qazanmaqdır. Çalışacağam ki, bu arzuma da nail olum.

ABŞ-da uğur qazandım

2014-cü ildə Fransada N.Rubinstein adına XII beynəlxalq fortepiano müsabiqəsində və 2015-ci ildə İtaliyada “Citta di Pesaro” XII beynəlxalq müsabiqəsində ikinci yerə layiq görülmüşüm. Ən çətin müsabiqə isə 2016-ci ildə ABŞ-də “American Protege” oldu. Müsabiqə üçün fortepianova ifaçı videoya çəkib göndərmək lazımdı. Ondan sonra iştirakçıya məlumat gelirdi. İl yeri tutдум ABŞ-da möhtəşəm bir zalda “Carnegie Hall”da yekun konsertdə iştirak etdim və uğur qazandım. 2017-ci ildə “Stars at Tenerife” beynəlxalq müsabiqəsində ikinci yeri tutдум. Orada professor Tamara Poddubnayadan ustad dörsəri aldım. Sentyabrda Bolqarıstanda keçirilecek müsabiqədə iştirak üçün iyundu Almaniyada ustad dörsi almalı, sonra isə İtaliyada beynəlxalq müsabiqədə iştirak etməliyim. Çalışacağam ki, vətənə uğurla dönüm, üzrəngli bayrağımızı ən böyük zirvədə dalğalandırıram.

Həm də dərs əlaçısıyam

Dörslerimi də əla qiymətlərlə oxuyuram. Tarix və riayiyat ən çox sevdiyim fənlərdir. Yeddi ildir ki, gimnaziyanı müəllimi, Əməkdar müəllim Nigar Nəcəfovadan müsiqi dörsəri alıram. Üzərimdə səyələşirəm. Bütün uğurlarından zövq alıram. Bezen anama irad tuturam ki, yaşlılarından fərqli olaraq əsaqlığımı yeterince yaşamamışam. Beynəlxalq müsabiqələr, festivallar başımı

elə qatib ki, günlərinə vaxt ötüb keçdiyini bilməmişəm.

Vokal müəllimi Fidan Hacıyevanın şagirdi haqqında söylədikləri

Ayla Kəlbiyeva 5 yaşından fortepianova ifa edir. 6 yaşından da o, beynəlxalq müsabiqələr və tədbirlərə qatılır. Malta, İspaniya, İtalya, Fransa, Almaniya və Amerika sehnələrində Azərbaycan məhərətlə təmsil edib və bir müsabiqədən də olibos qayıtmayıb. Söhbət zamanı yəni yemət ifaçı gün orzında 7 saat fortepiano arxasında ifa etdiyini bildirir. Ayla, sözün tam mənasında, qeyri-adı istedadı malik olan Azərbaycan övladıdır. O, bəsənəti sevir və istedadı, bacarığı ilə də hər dəfə bütün istedadlı yarışmalarından vətənəne alınaq, üzülaq qaydırıb, onun adını zirvələrə ucaldırıb.

Azərbaycan gencliyinin klassik müsiqi ilə məşğul olması, bu sahənin inkişafına öz töhfəsini vermesi məni də bir yazar olaraq, bəi vətən övladı olaraq hədsiz sevindirir. O, hər ifası ilə bu sonətə necə bağlı olduğunu nümayiş etdirir. Bu yeniyetmə ifaçının göləcəyi heqiqətən də çox parlaqdır. Nadir hallarda fortepiano peşəkar ifa etməyi bacaran bir müsiciçi olmaqla bərabər, eyni zamanda mahir vokal ifaçısı da olmaqla olar. Ayla bunların hər ikisini bacarır. Ar-tıq o, səbüt edir ki, gələcəkdə sehnənde hem solo ifaçısı, hem də konsertmeyster kimi çıxış edə bilər. Hər bir azərbaycanlı kimi biz də yeniyetmə istedadlı sahibinə gələcək fealiyyətində bol-bol uğurlar diləyir,

əmin olduğumuzu bildiririk ki, o, bu etimadı, bu inamı böyük sehnələrdə də doğruldacaq.

Fənn aylıqlarında fərqlənən şagirdlər mükafatlandırılır

Baki Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin tabeliyindəki ümumi təhsil müəssisələrində mütəmadi olaraq keçirilən fənn aylıqlarının əsas məqsədi şagirdlərin müxtəlif fənlərə marağını, onların bilik və bacarıqlarını daha da artırmaq, müəllimləri tədris prosesində yaradıcı fe-

liyyətə teşviq etmək, onların nümunəvi iş təcrübəsini nümayiş və təbliğ etməkdən ibarətdir.

Aylıqlar zamanı ayrı-ayrı fənlərə aid “açıq dərs”, konfrans, seminar, mühazirə, disput, “dayirmi masa”, viktorina, sorğu, kitab müzakirələri, rəhbərliyi tərəfindən fərqli olunur.

giler təşkil olunur. Həmçinin, dəvəqəzətleri, stendlər, guşələr, bülletenlər hazırlanır. Eyni zamanda, məktəbilər tədqiqatlara cəlb edilir, onların bilik və bacarıqlarını yoxlamak üçün monitoringlər aparılır. Həmçinin, aylıqlar çərçivəsində məktəbilər üçün ekskursiyalar da təşkil olunur.

Fənn aylıqlarında fərqlənən şagirdlər məktəbələrindən ibarətdir. Fənn aylıqlarında fərqlənən şagirdlər məktəbələrə rəhbərliyi tərəfindən fərqli fərqli fərqli olunur.

“Azərbaycan ədəbiyyatı və müasir qadın”

Şakir CƏFƏROV,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Beynəlxalq Mətbuat Mərkəzində “Kitab Evi” İctimai Birliyinin təşkilatçılığı ilə “Azərbaycan ədəbiyyatı və müasir qadın” mövzusunda tədbir keçirilib. Tədbiri giriş sözü ilə birliyin sədri, Azərbaycan Təhsil İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, AYB-nin üzvü Adilə Nəzərova açıb. O, XIX əsrdən bu günədək Azərbaycan ədəbiyyatındaki qadın obrazlarını müqayisə edib və əlkədə dövlət qurullarının vətəndaş əməyyətinin düzgün principlər əsasında fealiyyətinin qadınların həyat tərzlərinə, bəlavəsətə ədəbi obrazına təsirini vurgulayıb.

Tədbirdə Azərbaycan ədəbiyyatında qadın obrazları; sovet dövrü qadın və müasir qadın; şərəf, həsiyyət və qadınlıq; müasir Azərbaycan qadının uğuru və uğursuzluğu, savadlı və savadsız qadın və s. mövzuların işlənmə dərəcəsi və səviyyəsi, həmین əsərlərin təbliği səviyyəsi müzakirə olunub. Müzakirədə bura alim, jurnalist, təqnidçi, ya-

zi və şairlər iştirak ediblər.

Filolog-alim Meti Osmanoğlu, filolog-alim Eliza İsmayılova, filolog-alim Azər Turan və başqaları çıxışlarında Azərbaycan ədəbiyyatında Dədə Qorquddan üzü bəri Burlaxatun, Baniçək, Selcan xatun və digər obrazların timsalında əksər hallarda qadın statusunun yüksəkət tutulduğunu qeyd ediblər. Onlar müasir Azərbaycan ədəbiyyatında Qarabağ məsəlesi ilə bağlı ya-zılan əsərlərin coxluq təşkil etdilər, bu əsərlərdə müasir qadın obrazlarıının coxunun oxşar talebi - mührəbi

zadını kimi işləndiyini vurgulayıblar.

Müzakirəyə qoşulan qələm adamları mövzuya geniş aspektləndə yanaşaraq Azərbaycan qadının yüksək düşüncə tərzini təsvir edən əsərləri nümunə göstəriblər.

Sonda A.Nəzərova bildirib ki, diqqəti bu probleme yönəltməkdə məqsəd bu gün Azərbaycan qadının uğurunun və uğursuzluğunun səbəblərini açan əsərlərə ehtiyac olduğunu nazərə çatdırımadır.

Tədbir diskussiya şəklinde başa çatıb.

213 paytaxt məktəblisi olimpiyadının final mərhələsində

Respublika fənn olimpiyadalarının final mərhələsində 213 Bakı məktəblisi iştirak etmək hüququ qazanıb.

Baki Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin tabeliyindəki təhsil müəssisələrindən Azərbaycan dili və ədəbiyyat fənni üzrə 16, riayiyat fənni üzrə 9, fizika fənni üzrə 7, kimya fənni üzrə 7, biologiya fənni üzrə 12, coğrafiya fənni üzrə 74, tarix fənni üzrə 16 və informatika fənni üzrə 72 şagird bilik yarışının final mərhələsində qalibiyət uğrunda mübarizə aparacaq.

Olimpiyadın yarımfinal turunun nəticələri barədə məlumatı şagirdlər təhsil aldıqları məktəblərdən və ya www.olimpiada.edu.az elektron ünvanından əldə edə bilərlər.

“Respublika fənn olimpiyadalarının təşkilini və keçirilməsi qaydaları”na əsasən, olimpiyadaların respublika mərhəsindən final turuna müvafiq fənn və sinif üzrə en yaxşı və nəticə göstərən 20 şagird (coğrafiya və informatika fənni istisna olmaqla) və siyahı üzrə 20-ci sıxlaşma cyni bal toplayan məktəblərə dəvət olunurlar.

Qeyd edək ki, Respublika fənn olimpiyadalarının final turunda iştirak etmək hüququ qazanın şagirdlər 23-27 aprel 2018-ci il tarixlərində www.olimpiada.edu.az saytında qeydiyyatdan keçməlidirlər.

Respublika fənn olimpiyadalarının final turu 4-6 may 2018-ci il tarixlərində Baki şəhərində keçiriləcək.

Respublika fənn olimpiyadaları Kapital Bankın baş sponsorluğu ilə keçirilir.

Bədii qiraət müsabiqəsinin ikinci mərhələsinə start verilib

Baki Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin tabeliyində olan ümumi təhsil məktəbləri və əsər-qənclər inkişaf mərkəzlərinin şagirdləri arasında keçirilən “On yaxşı şeir ifaçısı” adlı bədii qiraət müsabiqəsinin ikinci mərhələsinə start verilib.

Rayon mərhələsində hər yaş qrupu üzrə I, II və III yerləri tutmuş şagirdlər müsabiqənin ikinci mərhələsindən istirak edəcəklər.

Müsabiqədə seçilmiş şeirin mövzuya uyğunluğu, məzmunə uyğun jest və mimikalardan, səs tonundan məqsədönlü istifadə edilməsi, nitqin aydınlığı, solılışı və ifadəliliyi, təqdimatmə bacarığı və ifa üçün ayrlımlı vaxta riayət edilməsi əsas məyarlardandır. Hər bir şeirin ifası üçün ayrılmış vaxt 5-7 dəqiqədir.

“On yaxşı şeir ifaçısı” bədii qiraət müsabiqəsinin qalibləri 5 ballıq sistem üzrə qiymətləndirilir.

Qeyd edək ki, müsab

Məktəbli şahmatçılar üçün ustad dərlərə

Təhsil Nazirliyinin tabeliyində olan idman-şahmat məktəblərinin şahmatçılarından ibarət "Təhsil" Respublik idman Mərkəzinin yığma komandasının üzvlərinin dünya çempionatına hazırlığı ilə əlaqədar "Zügulba" Tədris İdman Bazasında təlim-məşq toplunuş keçirilib.

Təlim-məşq toplunuş keçirivəsində komanda üzvləri üçün beynəlxalq qrossmeysterlər Şəhriyar Məmmədyarov və Rauf Məmmədov tərəfindən ustad dərlərə təşkil edilib. Qrossmeysterlər məktəbli şahmatçılara 2 saat ərzində "eyni vaxtda oyun seansi" keçirib, beynəlxalq yarış təcrübələri baradə məlumat verib, onları maraqlandıran sualları cavablandırıblar.

Sonda xatır şəkilləri çəkilib, məktəbli şahmatçılara dünya çempionatında uğurlar arzu edilib.

Velosiped idman növünün həsr olunmuş kütləvi idman tədbiri

Aprelin 16-da velosiped idman növünün məktəblilər arasında təhlükəne həsr olunmuş kütləvi idman tədbirlərinin rayondaxılı mərhələsinə start verilib. Bakı şəhəri Xətai rayonu 17 nömrəli tam orta məktəbin idman meydançasında keçirilən yarışlara bu rayon üzrə 32 məktəbdən 200-ə yaxın şagird qatılıb. Yarışın nəticəsinə əsasən I yerə 29, II yerə 138 və III yerə 17 nömrəli tam orta məktəblərin komandaları layiq görünlüb. Qaliblər kubok və diplomlarla təltif edilib.

Kütləvi idman tədbirlərinin keçirilməsində möqsəd velosiped idman növünün məktəblilər arasında təhlükə etmək, onların idmana marağını artırmaq, məktəbiləri sağlam hayat tərzinə cəlb etməkdən ibarətdir.

Yarışlar Bakı, Gəncə, Sumqayıt, Mingəçevir şəhərləri, Abşeron, İsmayıllı, Za-

qatala rayonları əhətə olunmaqla Azərbaycan Velosiped idmanı Federasiyasının dəstəyi, "Təhsil" Respublik İdman Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçirilir. İyunun 2-dək davam edəcək kütləvi idman tədbirlərinə 4 mindən çox məktəblinin qatılacağı gözlənilir. Yarışlar Təhsil Nazirliyinin müvafiq əmri ilə 2018-ci ilin 5-9 iyun tarixlərində Bakı şəhərində velosiped idmanın "BMX Racing" növü üzrə dünya çempionatının keçirilməsi ilə əlaqədar təşkil olunub.

"AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ"

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktor Nurəddin Heydərov 538-21-66

Mühəsibatlıq 539-67-74

Reklam və elanlar 539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə 23 M, Mətbuat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet "Azərbaycan müəllimi"nin kompüter mərkəzində yığılın və "Azərbaycan" nəşriyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cüümə günü çıxır

Bank hesabımız

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 5 sayılı "Mətbuat şöbəsi"

Kodu: 805142 VÖEN: 9900001881

M/h: AZ 03 NABZ 0135010000000002944

S.W.I.F.T.: IBAZAZ 2X

"Azərbaycan müəllimi" qəzeti redaksiyası

Hesab № AZ80 IBAZ38060019443164986350

VÖEN: 1300397831

Lisenziya № 022327, İndeks: 0003, Tiraj 4861, Sifariş 1172

Məsul növbətçi: Ş.Cəfərov

Etibarsız sayılır

Bakı şəhər 144 nömrəli tam orta məktəbi 2012-ci ildə bitmiş Alxasov Oqtay Aydin oğluna verilmiş A-112627 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt Dövlət Universiteti tərəfindən 2008-ci ildə Mahmudova (Fərzeliyeva) Xuraman Aslan qızına verilmiş B-125769 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Qəbələ rayonu Vendam kənd 1 nömrəli tam orta məktəbi 1990-ci ildə bitmiş Əliyeva (Zərbalıyeva) Səbinə Sərkər qızına verilmiş A-076160 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ADNSU-nun nəzdində Bakı Neft Energetika Kolleci tərəfindən 2016-ci ildə Əlizadə Arzu Sulduz qızına verilmiş tələbə biletini itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Kürdəmir rayonu Ataklılı kənd tam orta məktəbini 1978-ci ildə bitmiş Əliyev Rəhman Yusif oğluna verilmiş 07 nömrəli attestat əvəzi arayış itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhəri 79 nömrəli Texniki Peşə Məktəbi tərəfindən 1979-cu ildə Baxşıyev Vəqif İsmayıllı oğluna verilmiş B-368883 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər Məktəb-Lisey Kompleksini 2016-ci ildə bitmiş İbrahimova Xumar Gülvərdi qızına verilmiş A-508917 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sabirabad rayonu Poladtoğay kənd tam orta məktəbini 2010-cu ildə bitmiş Şikarov Abbaslı İnşallah oğluna verilmiş B-730034 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir rayonu Abbashlı 2 nömrəli kənd tam orta məktəbini 2010-cu ildə bitmiş Musazadə Tural Saleh oğluna verilmiş B-734667 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 265 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1993-cü ildə bitmiş Memmedzadə Natəvan Qasımov-Məmməd qızına verilmiş A-075513 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2012-ci ildə Aliyev Elçin Qurban oğluna verilmiş B-250363 nömrəli bakalavr diplomu və eləvəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 111 nömrəli tam orta məktəbi 1981-ci ildə bitmiş Səmədova Fəridə Şaban qızına verilmiş 578714 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt şəhər 3 nömrəli Peşə Liseyi tərəfindən 2009-cu ildə Umudov Isa Mirzali oğluna verilmiş BB-043321 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sabirabad Kənd Təsərrüfatı Texnikumu tərəfindən 1995-ci ildə Məmmədov Zeyqəm Əlisoltan oğluna verilmiş RT-I-126172 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2009-cu ildə Ağazadə Emil İqbal oğluna verilmiş B-149002 nömrəli bakalavr və 2013-ci ildə verilmiş MNB-028057 nömrəli magistr diplomları itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Göyçay Dövlət İdarəetmə və Texnologiya Kolleci tərəfindən 2016-ci ildə Müseləv Seymur Nazim oğluna verilmiş AA-091237 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 219 nömrəli tam orta məktəbi 1998-ci ildə bitmiş Hüseynova Aybəniz Elçin qızına verilmiş A-139048 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2017-ci ildə Abdülhəsənli Elnur Cəlal oğluna verilmiş tələbə biletini və təqaüd kartı itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 273 nömrəli tam orta məktəbi 1998-ci ildə bitmiş Əmrəzadə Günday Hacı qızına verilmiş A-157876 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 248 nömrəli tam orta məktəbi 2006-ci ildə bitmiş Şixəliyev Tofiq Faiq oğluna verilmiş A-315867 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Naxçıvan şəhər 15 nömrəli tam orta məktəbi 2010-cu ildə bitmiş Memədova Vüsələ Amil qızına verilmiş 669079 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Xaçmaz rayonu Qoçaqlı kənd tam orta məktəbini 1996-ci ildə bitmiş Balakışiyev Rafik Ağamirzə oğluna verilmiş A-076263 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağstafa rayonu Köçəşgər kənd 1 nömrəli tam orta məktəbi 1992-ci ildə bitmiş Mehdiyeva Pərvanə Allahqulu qızına verilmiş A-216322 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Astara şəhər 5 nömrəli tam orta məktəbi 2004-cü ildə bitmiş Əhmədova Nuridə Tofiq qızına verilmiş B-071893 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağsu rayonu Rəhimli kənd tam orta məktəbini 1991-ci ildə bitmiş Abasova Qızqayıt Salman Tahir oğluna verilmiş SK-00532 nömrəli attestat əvəzi arayış itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti nəzdində Azərbaycan Maliyyə İqtisad Kolleci tərəfindən 2017-ci ildə Babayev Kənan Məhəmməd oğluna verilmiş tələbə biletini itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Astara rayonu Şiyəkaran kənd 1 nömrəli tam orta məktəbini 1994-cü ildə bitmiş Babayev Mahir Tahir oğluna verilmiş SK-00532 nömrəli attestat əvəzi arayış itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti nəzdində Azərbaycan Maliyyə İqtisad Kolleci tərəfindən 2017-ci ildə Babayev Kənan Məhəmməd oğluna verilmiş tələbə biletini itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Aşağıdən rayonu Pirəzə kənd tam orta məktəbini 1984-cü ildə bitmiş Ağayeva Brilliyant Vəsif qızına verilmiş A-932668 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2009-cu ildə Nayibova Tehminə Rəhim qızına verilmiş B-161488 nömrəli bakalavr diplomuna əlavə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 95 nömrəli tam orta məktəbi 2007-ci ildə bitmiş Qantayeva İkramat Qurbamahama qızına verilmiş B-357394 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağdaş rayonu Pirəzə kənd tam orta məktəbini 1990-ci ildə bitmiş Yaqubova Dilarə Ənvər qızına verilmiş A-116577 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran rayonu Girdəni kənd tam orta məktəbini 1989-cu ildə bitmiş Xəlilov Nazim Akif oğluna verilmiş 602791 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Masallı rayonu Gəyəçəl kənd tam orta məktəbini 1984-cü ildə bitmiş Abiyeva Səliqə Təbriz qızına verilmiş A-009940 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Göygöl rayonu Çaykənd kənd tam orta məktəbini IX sinfini 2012-ci ildə bitmiş Xəməyev Orxan Ələddin oğluna verilmiş A-224274 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir şəhər C.Rüstəmov adına tam orta məktəbi 1993-cü ildə bitmiş Hüseynova Ruhiyə Elxan qızına verilmiş A-253959 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Texniki Universiteti tərəfindən 2012-ci ildə Mahmudov Orxan Nazim oğluna verilmiş B-212115 nömrəli bakalavr diplому itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan İnşaat Mühəndisləri Universiteti tərəfindən 1994-cü ildə Suriya vətəndaşı Djabr Xadiyə verilmiş Dİ-176696 nömrəli fərqlənmə diplому itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Yevlax şəhər 9 nömrəli tam orta məktəbi 2008-ci ildə bitmiş Məmmədova Xuraman Əzim qızına verilmiş 513063 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

"AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ"

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktor Nurəddin Heydərov 538-21-66

Mühəsibatlıq 539-67-74

Reklam və elanlar 539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti,

529-cu məhəllə 23 M, Mətbuat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet "Azərbaycan müəllimi"nin kompüter mərkəzində yığılın və "Azərbaycan" nəşriyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cüümə günü çıxır

İngilis dilini öyrənənlər üçün dərs nümunələri

LearnEnglish

London's financial centre

Duncan Bannatyne is another very successful British entrepreneur

Richard Branson's company - Virgin Records

Activity 1

Match the word with a definition.

1. admire	2. be successful	3. inspiring	4. risen
5. risk	6. talent	7. ventures	

- a. a possibility that something bad could happen
- b. special ability
- c. get the result you wanted
- d. gone up
- e. respect and think well of
- f. risky business activities that aren't always safe
- g. stimulating people to do things

Activity 2

You are going to read a text about entrepreneurs. Match a word/phrase on the left with one on the right to find out what entrepreneurs do.

1. break	a. a company
2. make	b. an opportunity
3. see	c. money
4. set up	d. risks
5. take	e. rules

Now read the text and find out if you were correct.

Entrepreneurs

Many people are not happy about big business and financial institutions in Britain today. But one person that they admire a lot is an entrepreneur.

Sir Richard Branson is the popular face of business. He sometimes seems like a rock star. He likes to take risks and break the rules.

One of his first ventures was a record shop. Next he made a record company, and later an airline. He also has a radio station, a phone network and a train service. Now he even wants to send tourists into space.

He is like many successful entrepreneurs; when they see an opportunity, they try to make money from it.

If you want to start a business, you need a good idea for a product or service. But you also have to believe in the idea and perhaps lose money. Some of Richard Branson's companies were not so successful.

Entrepreneurs must be good at managing and inspiring their employees. They hire talented people and give them responsibility.

Today, not all young people choose traditional professions. Some set up their own companies – the number of entrepreneurs under 25 has risen recently. It seems Britain still has lots of entrepreneurial spirit.

Activity 3

Match a phrase from the box with a question.

a. Yes, more young people want to start a business.	b. He wants to put people into space.
c. He doesn't seem like a normal businessman.	d. He ran a record shop.
e. No, sometimes they lose money.	f. Yes, they give employees responsibility.

1. Why do people admire Richard Branson?
2. What was one of Richard Branson's early businesses?
3. What is one of Branson's recent business ventures?
4. Are entrepreneurs always successful?
5. Are entrepreneurs generally good with people?
6. Are young people in Britain entrepreneurial?

Activity 4

Fill in the gap with a suitable **verb** from the text.

a. believe in	b. break	c. hire
d. lose	e. set up	f. take

1. Are you very traditional or do you often ..... the rules?
2. I need to ..... more workers as I have so many new orders.
3. If you invest in a company you may ..... money.
4. It is not easy to ..... your own business.
5. Most people don't like to ..... risks.
6. We ..... this product so we are going to invest in it.

Activity 5: Discussion topic

Do you think it is better to work for someone else or have your own business?

Useful link >

This content on video: <http://learnenglish.britishcouncil.org/en/britain-great>

1. e; 2. c; 3. g; 4. d; 5. a; 6. b; 7. f

Activity 4

1. c; 2. d; 3. b; 4. e; 5. f; 6. a

Activity 3

1. b; 2. c; 3. d; 4. a; 5. d

Activity 2

1. e; 2. c; 3. g; 4. d; 5. a; 6. b; 7. f

Answers